

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

« Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ ΚΑΙ Η
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΕ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΑΡΤΟΠΟΙΑΣ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ »

ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΟΣ : Κοϊμάς Αντώνιος

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Κος Κάβουρας Σάββας

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ιστορική επισκόπηση

1. Πρώτη εμφάνιση της έννοιας της ασφάλισης	1
1.2. Πρώτες ρυθμίσεις ασφαλίσεως ευθύνης	2
2. Η Ένωση Ασφαλιστικών Εταιριών Ελλάδος	5
3. Έννοιες Διοίκησης Κινδύνου	9
3.1. Έννοια και περιεχόμενο του κινδύνου	10
3.2. Διάκριση Κινδύνων	13
3.3. Αστάθμητος και Σταθμητός κίνδυνος	14
3.4. Κερδοσκοπικός και καθαρός κίνδυνος	15
4. Μέθοδοι αντιμετώπισης του κινδύνου	21
4.1. Αποφυγή του κινδύνου	22
4.2. Μείωση του κινδύνου	23
5.1. Εκτίμηση του επαγγελματικού κινδύνου	36
5.2. Καταγραφή και αναγνώριση των κινδύνων σε παραγωγικά τμήματα	48
5.3. Πρόγραμμα επέμβασης για την πρόληψη του κινδύνου	74
Χ. Συμπεράσματα	79

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ιστορική επισκόπηση

1. ΠΡΩΤΗ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Στις αρχές του 21ου αιώνα ο άνθρωπος, ανέπτυξε μεταξύ άλλων και την οικονομική επιστήμη, στην οποία εμπεριέχεται και η ασφαλιστική επιστήμη. Η έννοια της ασφάλισης εμφανίστηκε στις συναλλακτικές σχέσεις με σκοπό να προασπίσει τα συμφέροντα των συναλλασσομένων αφενός και αφετέρου να ελαχιστοποιήσει τους κινδύνους τη μη ομαλή εξέλιξη των σχέσεων αυτών.

Ο θεσμός της ασφάλισης, όπως είναι γνωστό, εμφανίστηκε αρχικά στην Αγγλία με τους επονομαζόμενους «Λλοϋδς»¹. Συγκεκριμένα, πριν από τρεις αιώνες (ήτοι, το 1688-1689) στην Tower street του Λονδίνου λειτουργούσε ένα καφενείο, του οποίου ιδιοκτήτης ήταν ο Edward Lloyd, που διακρινόταν άλλωστε, για την επιχειρηματικότητά του και τη δημιουργική του φαντασία. Το συγκεκριμένο καφενείο αποτελούσε τόπο συνάντησης των εγχώριων και μη εφοπλιστών, πλοιοκτητών, εμπόρων και γενικά όλων εκείνων που ασχολούνταν με τη θάλασσα και το εμπόριο. Μάλιστα, λόγω των συχνών φυσικών καταστροφών, που έπλητταν τα συμφέροντα των προαναφερόμενων επιχειρηματιών (ναυάγια, ματαίωση εκτέλεσης δρομολογίων εξαιτίας των δυσμενών καιρικών συνθηκών κ.λ.π.), το καφενείο αυτό είχε μετατραπεί σε λέσχη όλων όσων ασχολούνταν με τις θαλασσοσφάλειες.

Αξιοσημείωτο, βέβαια είναι το γεγονός ότι τα υφιστάμενα «Λλοϋδς» παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές σε σχέση με την αρχική μορφή της λέσχης του Εδουάρδου Λλοϋδ. Ωστόσο, τα «Λλοϋδς» με τη σημερινή τους μορφή έχουν διατηρήσει σε μεγάλο βαθμό τους όρους του αρχικού καταστατικού και εξακολουθούν να συνάπτουν τις συμφωνίες με τον ίδιο τρόπο.

Το κύριο χαρακτηριστικό των «Λλοϋδς», που τα διαφοροποιεί, συγχρόνως, από τα υπόλοιπα ασφαλιστικά κέντρα, είναι ότι εφαρμόζει το λεγόμενο σύστημα της προσωπικής ευθύνης. Έτσι, η σύναψη ασφαλιστικής σύμβασης με τα «Λλοϋδς», δεν πραγματοποιείται απευθείας, αλλά μέσω ενός ή περισσότερων συνδικάτων των παρά τα «Λλοϋδς» ασφαλιστών. Κάθε μέλος αυτών των συνδικάτων είναι απευθείας

¹ βλ. εκτενώς Κάβουρας Σ., «ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ», σελ.

υπεύθυνο έναντι του ασφαλιζομένου για το μέρος του κινδύνου που έχει αναλάβει να καλύψει.

Η αγορά των «Αλοϋδς» απαρτίζεται από τους «ασφαλειομεσίτες» («Brokers») και τους ασφαλιστές («Underwriters»), οι οποίοι αποβλέπουν στην εύρυθμη λειτουργία του εν λόγω θεσμού και στην εξυπηρέτηση των πελατών. Ειδικότερα, οι «Brokers» ενεργούν σαν εκπρόσωποι των συμφερόντων των ασφαλισμένων έναντι προσυμφωνημένης προμήθειας, ενώ οι «Underwriters» εισπράττουν τα ασφάλιστρα και αποζημιώνουν σε περίπτωση εκπλήρωσης ασφαλιστικού κινδύνου.

Αρχικά κάθε ασφαλιστής αναλάμβανε ένα ποσοστό κινδύνου μόνος του με γνώμονα την οικονομική του ευρωστία, ώστε να ανταποκρίνεται επαρκώς έναντι των αντισυμβαλλομένων του και να μη θέτει σε περαιτέρω κίνδυνο τα συμφέροντά τους. Λόγω, όμως, των αυξημένων ασφαλιστικών αναγκών, οι ασφαλιστές συσπείρωσαν τις δυνάμεις τους και προέβησαν στη δημιουργία των επονομαζόμενων συνδικάτων.

Στη σύγχρονη εποχή η ασφάλιση στα «Αλοϋδς» δεν πραγματοποιείται απευθείας, αλλά μέσω κάποιου ασφαλειομεσίτη. Τα «Αλοϋδς», δηλαδή, δεν αναλαμβάνουν ασφαλίσεις αυτά κάθε αυτά. Η ασφάλιση εξάλλου, συνιστά αρμοδιότητα των ασφαλιστών που συμμετέχουν («Underwriting Members»), οι οποίοι ευθύνονται απεριόριστα με όλα τους τα περιουσιακά στοιχεία, όχι όμως, και αλληλέγγυα. Στα πλαίσια της ευθύνης του καταθέτουν εγγύηση το ύψος της οποίας καθορίζεται με βάση το ύψος των συναλλαγών.

Τέλος, τα «Αλοϋδς» έχουν περίπου 6.000 μέλη, που έχουν συνασπιστεί σε 138 συνδικάτα θαλασσίων κινδύνων, 76 μη θαλασσίων κινδύνων (π.χ. πυρός, κλοπής, τεχνικών ασφαλίσεων, αστικής ευθύνης), 26 συνδικάτα αεροπορικών κινδύνων, 32 συνδικάτα ασφαλίσεως αυτοκινήτων και 7 συνδικάτα ασφαλίσεως ζωής².

1.2. Πρώτες ρυθμίσεις ασφαλίσεως ευθύνης

² βλ. Κάβουρας Σ., ό.π., σελ.....όπου αναφέρει τους κλάδους από τους οποίους απαρτίζονται τα «Αλοϋδς» και είναι οι εξής: α.- το γραφείο υπογραφής ασφαλιστηρίων (Lloyds Policy Singing office), β.- οι πράκτορες των Αλοϋδς (Lloyds agent), που ανέρχονται σε 1.500 περίπου και είναι επιφορτισμένοι με τη συγκέντρωση όλων των ειδήσεων που σχετίζονται με την έννοια του ασφαλιστικού κινδύνου στο γεωγραφικό χώρο δικαιοδοσίας τους και διενεργούν πραγματογνωμοσύνες, γ.- το γραφείο ζημιών (Claims office), δ.- τα γραφεία εισπράξεως εισφορών σε περίπτωση γενικής αβαρίας και επανακτήσεως αξίας εμπορευμάτων από τους μεταφορείς και ε.- τα γραφεία Τύπου, που επιμελούνται την έκδοση διάφορων εντύπων των «Αλοϋδς» (π.χ. της ημερησίας εφημερίδας Lloyds list, του «Confidential Shipping Index» κ.α.).

Αναφερόμενοι στους διαφόρους τύπους ασφαλίσεων που υπάρχουν καθώς και στα συνδικάτα τους, είναι σκόπιμο για την καλύτερη κατανόηση να αναλύσουμε τη σημαντικότερη των ασφαλίσεων, ήτοι την ασφάλιση αστικής ευθύνης.

Από τον περασμένο αιώνα και ειδικότερα κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού του 19^{ου} αιώνα, αρχίζουν να εμφανίζονται ραγδαίες κοινωνικές, επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις, που επηρεάζουν άμεσα κάθε κλάδο δικαίου και εντονότερα το δίκαιο της αστικής ευθύνης. Κάθε θεσμός, σε κάθε χώρα, ανάλογα με το επίπεδο της βιομηχανικής και τεχνολογικής αναπτύξεως της, υφίσταται όμοιες επιρροές, έτσι ώστε να επέρχεται ριζική μεταβολή στην κοινωνικό-οικονομική λειτουργία του, υποχρεώνοντας το νομοθέτη να θεσπίσει νέους νόμους και ρυθμίσεις³.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα θεσμού, του οποίου αρχικά η γένεση και αργότερα η προσαρμογή στις νέες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες ήταν ανέφικτη, είναι ο θεσμός της ασφαλίσεως αστικής ευθύνης.

Η ασφάλιση αστικής ευθύνης εμφανίστηκε κατά τα τέλη του δεύτερου μισού του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}. Η κοινωνικό-οικονομική ανάπτυξη της εποχής αυτής υπήρξε σημαντική για την ανάπτυξη του θεσμού αυτού. Η αξίωση των ατόμων για ασφάλεια και προστασία των έννομων αγαθών τους από τις αυξημένες πηγές κινδύνων του σύγχρονου τεχνολογικού πολιτισμού, άρχισε να γίνεται ολοένα εντονότερη και να βρίσκει άλλοτε μεγαλύτερη και άλλοτε μικρότερη ανταπόκριση από τους νομοθέτες, δικαστές και θεωρητικούς του δικαίου. Ο πολλαπλασιασμός των ατυχημάτων στις βιομηχανικές δραστηριότητες, τα θύματα, που άλλοτε ήταν οι εργαζόμενοι ή τρίτα πρόσωπα, η ευθύνη των επιχειρήσεων έναντι των τρίτων προσώπων, κατέστησαν πειστική την ανάγκη για ασφάλιση.

Η ασφάλιση αστικής ευθύνης εμφανίστηκε αρχικά στη Γαλλία κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, σε περιπτώσεις ατυχημάτων τρίτων από άλογα και άμαξες, πρόδρομος της μετέπειτα ασφαλίσεως ευθύνης από αυτοκινητικά ατυχήματα. Την ίδια εποχή, η εμφάνιση της μηχανής και κατά συνέπεια η ανάπτυξη της βιομηχανίας καθώς και η αύξηση των εργατικών ατυχημάτων,

³ βλ. Χατζηνικολάου-Αγγελίδου Ρ., «Η ασφάλιση ευθύνης», εκδόσεις Σάκουλα, Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 1 και Παπαντωνίου Ν., «Einwirkungen der wissenschaftlich-nischen auf das Recht», NoB 28, 1980, σελ. 1377 επ..

στάθηκε αφορμή να ασφαλίζουν οι εργοδότες την ευθύνη τους για ζημιές που θα μπορούσαν να προκληθούν στους εργατές τους κατά τη διάρκεια της εργασίας τους. Την ίδια εποχή, η ασφάλιση ευθύνης εμφανίστηκε μαζί με άλλες ασφαλίσεις, όπως ατυχημάτων και ζωής, με σκοπό να καλύψει περιπτώσεις αντικειμενικής ευθύνης, βασισμένης στο άρθρο 1384 παρ. 1 του γαλλικού Α.Κ., το οποίο καθιερώνει αντικειμενική ευθύνη. Αφορμή έδωσαν τα εργατικά ατυχήματα, όπου το πρώτο καθιερώθηκε «η ευθύνη άνευ πταίσματος», επειδή ήταν δύσκολο να αποδειχθεί το πταίσμα του εργοδότη προκειμένου να αποζημιωθεί ο εργατής. Η ασφάλιση αυτής της ευθύνης από εργατικά ατυχήματα του ν. της 9^{ης} Απριλίου 1898, αν και δεν ήταν υποχρεωτική, έπαιξε σημαντικό ρόλο στη μετέπειτα ανάπτυξη του θεσμού ασφαλίσεως αστικής ευθύνης⁴.

Στη Γερμανία, ο πρωσικός νόμος του 1838 «περί αστικής ευθύνης εκ σιδηροδρομικών- Reichshaftpflichtgesetz» προγενέστερος και του Γερμανικού Αστικού Κώδικα του 1900, έδωσε αφορμή να γεννηθεί η ασφάλιση αστικής ευθύνης. Ο νόμος αυτός περί σιδηροδρόμων αναγνώριζε την ευθύνη των εταιρειών για τα ατυχήματα που συνέβαιναν, όπως θάνατοι και σωματικές βλάβες.

Στη Αγγλία, η ασφάλιση ευθύνης αναπτύχθηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, με την ασφάλιση κατά ατυχημάτων εργατών, κινδύνων που εμφανίζονται κατά την εξάσκηση ελεύθερων επαγγελμάτων ή στις εμπορικές επιχειρήσεις.

Στην Ελλάδα, η ασφάλιση αστικής ευθύνης εμφανίστηκε πρώτα το 1839 στις ασφαλίσεις κατά των κινδύνων πυρκαγιάς του μισθωτή και του εκμισθωτή, αργότερα δε επεκτάθηκε και στη θαλάσσια ασφάλιση, όπου αρχικά εφαρμόστηκε με βάση της διατάξεις του Εμπορικού Νόμου.

Η νομιμότητα και εγκυρότητα της ασφάλισης γενικότερα έλαβε μέρος περί τα τέλη του 1907, οπότε ιδρύθηκε το αναγνωρισμένο επαγγελματικό σωματείο όλων των ασφαλιστικών εταιρειών που λειτουργούν στην Ελλάδα, με την επωνυμία «Ένωση Ασφαλιστικών Εταιρειών», περιλαμβανομένων των εταιριών του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα καθώς και των αλλοδαπών. Το εν λόγω σωματείο συνιστά τον κύριο και ενιαίο φορέα των επιδιώξεων των επιχειρήσεων της ιδιωτικής ασφάλισης στη χώρα μας, και το οποίο παρουσιάζουμε στη συνέχεια.

⁴ βλ. σχετικά *Αργυριάδης Α.*, «Στοιχεία Ασφαλιστικού Δικαίου», έκδοση 3^η, Θεσσαλονίκη, 1983, σελ.

2. Η ΕΝΩΣΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ⁵

Όπως προαναφέραμε η ιστορία της ένωσης αρχίζει πριν από 86 χρόνια περίπου και συγκεκριμένα το 1907 υπό την αρχική επωνυμία «ΕΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑ ΠΥΡΟΣ ΕΤΑΙΡΙΩΝ». Πριν από την ημερομηνία αυτή λειτουργούσαν στην Ελλάδα ελάχιστες ασφαλιστικές εταιρείες, οι οποίες εκπροσωπούνταν από κάποιο είδος συνδέσμου με περιορισμένες αρμοδιότητες.

.Στις δεκαετίες που ακολούθησαν, τόσο η εξέλιξη της ασφαλιστικής αγοράς, όσο και η ανάγκη προστασίας των συμφερόντων της ασφαλιστικής τάξης, οδήγησαν στη δημιουργία έξι ακόμη συλλογικών φορέων και συγκεκριμένα:

- του Συνδέσμου των εν Ελλάδι εργαζομένων Θαλασσοασφαλιστικών Εταιρειών ,
- του Συνδέσμου Ασφαλιστών Ατυχημάτων,
- του Συνδέσμου Ασφαλειών Ζωής,
- της Ενώσεως Ασφαλιστών Ελλάδος,
- της Ενώσεως Ελληνικών ασφαλιστικών εταιρειών και
- της Ελληνικής Ασφαλιστικής Ομοσπονδίας.

Οι ασφαλιστικές εταιρείες ήδη από την εποχή εκείνη είχαν αναπτύξει αξιόλογη δραστηριότητα. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι κατά την ολοκληρωτική καταστροφή που υπέστη η Θεσσαλονίκη το 1917 κατεστράφη λόγω πυρκαγιάς, οι τότε ασφαλιστικές εταιρείες, αλλοδαπές και ημεδαπές, κατέβαλλαν τεράστια για την εποχή ποσά σε αποζημιώσεις.

Το 1959 τα έξι προαναφερόμενα σωματεία πραγματοποίησαν έκτακτες γενικές συνελεύσεις και αποφάσισαν την διάλυση των σωματείων αυτών και της συγχώνευσή τους με την Ένωση των εν Ελλάδι εργαζομένων Ασφαλιστικών κατά Πυρός Εταιρειών. Επίσης, οι εν λόγω γενικές συνελεύσεις αποφάσισαν τη μεταβίβαση της περιουσίας των σωματείων τους στην παραπάνω ένωση, η οποία κατέστη ο καθολικός διάδοχος των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των εν λόγω σωματείων.

Ουσιαστικά, το 1959 δημιουργείται το πρώτο ενιαίο συλλογικό όργανο της ασφαλιστικής τάξεως με την επωνυμία «Ένωσης των Ελλάδι εργαζομένων

ασφαλιστικών εταιρειών» και με νέο καταστατικό – το οποίο, μετά από κάποιες τροποποιήσεις που έγιναν το 1978 και το 1981 – αποτέλεσε το μέχρι πρόσφατα καταστατικό της «Ενώσεως Ασφαλιστικών Εταιρειών» .

Η προαναφερόμενη Ένωση από την ίδρυσή της υπέστη δυο διασπάσεις, με τη δημιουργία της «Ένωσης Ασφαλιστών Ελλάδος» και το 1982 της «Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιρειών». Έτσι, μέχρι το 1987 λειτουργούσαν στην αγορά τρεις ασφαλιστικές ενώσεις.

Το 1987 αποφασίζεται η προσχώρηση στην «Ένωση Ασφαλιστικών Εταιρειών» των εταιρειών-μελών της «Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιρειών Ελλάδος» και η τελευταία μετατράπηκε σε «Ελληνικό Ινστιτούτο Ασφαλιστικών Σπουδών» (στο εξής για λόγους συντομίας «Ε.Ι.Α.Σ.»). Το «Ε.Ι.Α.Σ.» αποτελεί από τότε τον πρώτο συγκροτημένο και απόλυτα ειδικευμένο σε ασφαλιστικά θέματα εκπαιδευτικό οργανισμό της χώρας.

Παρέμειναν έτσι στην αγορά η « Ένωση Ασφαλιστικών Εταιρειών» με εκατόν είκοσι περίπου εταιρείες-μέλη, που ανήκουν στον εγχώριο και μη ιδιωτικό τομέα και η «Ένωση Ελληνικών Ασφαλιστικών Εταιρειών» με τριάντα περίπου εταιρείες – μέλη, όλες αμιγώς ελληνικές, μεταξύ των οποίων και οι οχτώ ασφαλιστικές εταιρείες θυγατρικές των μεγάλων τραπεζών του δημόσιου τομέα.

Οι συνθήκες που διαμορφώθηκαν τα τελευταία χρόνια, με την αλληλεξάρτηση των διεθνών αγορών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και την πορεία προς τη δημιουργία της ενιαίας ευρωπαϊκής ασφαλιστικής αγοράς αποτέλεσαν την κινητήρια δύναμη για την συνένωση των δύο προαναφερόμενων ασφαλιστικών ενώσεων, η οποία πραγματοποιήθηκε το 1992.

Η συνένωση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για το μέλλον της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς σε μια περίοδο έντονων διεθνών και οικονομικών κατατάξεων. Ανταποκρίνεται δε πλήρως στο αίτημα όλων των ασφαλιστικών εταιρειών για μια ενιαία και ισχυρή εκπροσώπηση τους, ικανή να προασπίσει και να προάγει τα συμφέροντά τους, καθώς και να υποστηρίξει τις προσπάθειές τους να αντεπεξέλθουν στις συνθήκες του ιδιαίτερα αυξημένου ανταγωνισμού που επιφυλάσσει στο μέλλον.

Μέλη της νέας ένωσης με την επωνυμία «ΕΝΩΣΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ», μπορούν να γίνονται μόνο ασφαλιστικές εταιρείες

που νόμιμα λειτουργούν στην Ελλάδα. Οι κυριότεροι σκοποί της ένωσης αυτής είναι:

- Η μελέτη, η προστασία, η προαγωγή και η κατοχύρωση των ηθικών, οικονομικών και επαγγελματικών συμφερόντων των μελών της,
- Η επιδίωξη, με κάθε πρόσφορο μέσο, της ανάπτυξης της ιδιωτικής ασφαλίσεως στη χώρα μας,
- Η συλλογική δημοσιότητα και προβολή του έργου των ασφαλιστικών εταιρειών και η διαφώτιση του κοινού για το κοινωνικό και οικονομικό έργο της ιδιωτικής ασφάλισης,
- Η επιστημονική έρευνα και η εκδοτική δραστηριότητα για την υπεύθυνη και τακτική ενημέρωση του ασφαλιστικού και του ευρύτερου αναγνωστικού πάνω σε τεχνικά και ασφαλιστικά θέματα,
- Η προαγωγή και ανύψωση των σχέσεων μεταξύ των μελών της,
- Η συγκέντρωση, επεξεργασία και αξιοποίηση στατιστικών στοιχείων της ασφαλιστικής εταιρείας,
- Η σύνδεσή της με διεθνής ή αλλοδαπές ασφαλιστικές οργανώσεις και η προβολή της ελληνικής ασφαλιστικής δραστηριότητας στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο και
- Τέλος, η παρακολούθηση της εφαρμογής της τήρησης της ασφαλιστικής νομοθεσίας και η επιδίωξη, με κάθε νόμιμο μέσο της αποκατάστασης της τάξης σύμφωνα με τη νομοθεσία αυτή και τις ασφαλιστικές αρχές που πρέπει να διέπουν μια ελεύθερη και υγιή ασφαλιστική αγορά και που εγγυώνται την ανάπτυξη της.

Απώτερο στόχο συνιστά, μέσα από τους κόλπους της μία και ενιαίας «Ενώσεως Ασφαλιστικών Εταιρειών Ελλάδος», ο συντονισμός της δράσης της ασφαλιστικής εργασίας στην ελληνική αγορά και η εκπόνηση ενός προγράμματος ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού του θεσμού της ιδιωτικής ασφάλισης.

Οι κοινωνικές εξελίξεις και οι οικονομικές προοπτικές στη χώρα μας, όπως είναι πλέον αποδεκτό από όλους, είναι συνυφασμένες με τις εξελίξεις και την προβλεπόμενη πορεία της παγκόσμιας οικονομίας και ιδιαίτερα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Είναι επομένως αναγκαία για την Ελλάδα, ιδιαίτερα κάτω από το πρίσμα του Κοινοτικού Πλαισίου Σύγκλισης, η συνεχής προσπάθεια για σταθεροποίηση και ανάπτυξη, που θα αποσκοπεί μέσω μιας διαδικασίας αύξησης της παραγωγής και ενίσχυσης της παραγωγικότητας, στην αντιμετώπιση του αυξανόμενου ανταγωνισμού στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο.

Η δημιουργία, όμως, υγιών συνθηκών περαιτέρω ανάπτυξης, απαιτεί την εκπλήρωση πολλών προϋποθέσεων, οι οποίες σχετίζονται αφενός με τη δημιουργία βιώσιμων θεσμών διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταιριών και αφετέρου με την εφαρμογή ενεργού διαρθρωτικής πολιτικής, η οποία εκτός των άλλων θα πρέπει να εκσυγχρονίζει και να βελτιώνει το νομοθετικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινούνται οι οικονομικές μονάδες, έτσι ώστε αυτό να διαμορφώνει μία σταθερή πλατφόρμα ανάπτυξης και επέκτασης.

Μέσα, λοιπόν, σε μία εποχή σημαντικών αλλαγών και εξελίξεων για τη χώρα μας, δρουν και οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις, συνεισφέροντας στην προσπάθεια ανάπτυξης με ένα σημαντικό όγκο εργασιών, έτσι όπως περιγράφεται από τα οικονομικά μεγέθη.

Η δυναμική ανάπτυξη των ασφαλιστικών επιχειρήσεων και η εισαγωγή πολλών νέων μορφών ασφάλισης αφενός και η λειτουργία της ενιαίας ασφαλιστικής αγοράς σε ευρωπαϊκό επίπεδο αφετέρου, είχαν ως συνέπεια να καθίσταται αναγκαία η συνεχής αναπροσαρμογή του νομοθετικού πλαισίου, σχετικά με την οργάνωση και λειτουργία της ιδιωτικής επιχείρησης ασφάλισης.

Εξάλλου, η πρωτοβουλία της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, να θέσει ενιαίους κανόνες λειτουργίας, καθιστά υποχρεωτική τη συνεχή προσαρμογή της νομοθεσίας χωρών-μελών, έτσι ώστε να επιτευχθεί στο μέγιστο βαθμό η συνεργασία μεταξύ τους, τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο (οδηγίες δεύτερης γενεάς – ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και τρίτης γενεάς – ενιαία άδεια λειτουργίας – κ.τ.λ.).

Χαρακτηριστικό δείγμα εκσυγχρονισμού της ασφαλιστικής νομοθεσίας, που αποτέλεσε σταθμό για τα ασφαλιστικά δρώμενα στην Ελλάδα, είναι η ψήφιση του νόμου 2179/1993 «Περί ιδιωτικής επιχειρήσεως ασφάλισεως», μέσω του οποίου γίνεται αναμόρφωση του ν.δ. 400/70 για την

ιδιωτική επιχείρηση ασφάλισης του ν. 1569/85 για τα πρόσωπα που διαμεσολαβούν στην ασφάλιση και του ν. 489/76 για την υποχρεωτική ασφάλιση αστικής ευθύνης από την κυκλοφορία οχημάτων, όπως οι διατάξεις των ανωτέρω νόμων έχουν, κατά καιρούς, τροποποιηθεί και ισχύουν.

Πράγματι, μετά από έντονη και συστηματική προσπάθεια του Διοικητικού Συμβουλίου της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιριών Ελλάδος, καθώς και της ανταπόκρισης της Πολιτείας επετεύχθησαν βασικοί στόχοι – αιτήματα της ασφαλιστικής αγοράς, όπως:

- Η προσαρμογή στις κοινοτικές διατάξεις και την προβλεπόμενη απ' αυτές απελευθέρωση της ασφαλιστικής αγοράς από κρατικές παρεμβάσεις,
- Η προώθηση της ανάπτυξης, των επενδύσεων και της φερεγγυότητας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, ώστε να επιτελούν την κοινωνική αποστολή τους προς όφελος του καταναλωτικού κοινού και
- Ο ακριβής προσδιορισμός αλλά και ο εκσυγχρονισμός των προσόντων όσων απασχολούνται στην ιδιωτική ασφάλιση, χωρίς διοικητικές παρεμβάσεις και γραφειοκρατικές διαδικασίες.

Η Ένωση Ασφαλιστικών Εταιριών Ελλάδος, με στόχο την ουσιαστική ενημέρωση προέβη στην έκδοση του τόμου υπό τον τίτλο «Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση: η Ελλάδα μετά το Μάαστριχ», όπου για πρώτη φορά δημοσιεύτηκε ολόκληρο το κείμενο της συμφωνίας, καθώς και στην έκδοση ενός ειδικού τόμου υπό τον τίτλο: «Ευρωπαϊκή και ελληνική ασφαλιστική νομοθεσία» και ουσιαστικά αποτελεί βασικό εγχειρίδιο και συγχρόνως αποκτά και μια συμβολική διάσταση για το ρόλο του κλάδου στο δύσκολο στοίχημα της οικονομικής προόδου και της ευρωπαϊκής σύγκλισης.

3. ΕΝΝΟΙΕΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ⁶

Σκοπός του τρίτου μέρους της εισαγωγής είναι η παρουσίαση των βασικών εννοιών της Διοίκησης Κινδύνου, που αναμφισβήτητα αποτελεί μια

⁶ Όμιλος ΑΣΠΙΣ «Ε.Ι.Α.Σ.(Ελληνικό Ινστιτούτο Ασφαλιστικών Σπουδών) σελ.7

πολύ σημαντική λειτουργία της επιχείρησης, καθώς αποβλέπει όχι μόνο στην αντιμετώπιση του κινδύνου, αλλά και στην πρόληψή του.

Η έννοια της Διοίκησης Κινδύνου βασίζεται σε γνωστικά πεδία, που ανήκουν σε διάφορες μεταξύ τους επιστήμες [όπως, π.χ. ψυχολογία, κοινωνιολογία, διοίκηση Επιχειρήσεων, στατιστική, θεωρία πιθανοτήτων και ασφάλιση κ.α.(βλ. σχετικά Παράρτημα 1)].

3.1. Έννοια και περιεχόμενο του κινδύνου

Κίνδυνος είναι η δυνατότητα επέλευσης ενός περιστατικού το οποίο είναι σε θέση να δημιουργήσει μία οικονομική ανάγκη. Δυνατότητα σημαίνει έλλειψη βεβαιότητας. Η αβεβαιότητα, για να υπάρξει ασφάλιση, πρέπει να έγκειται είτε στο εάν θα επέλθει ποτέ το περιστατικό (π.χ. είναι αβέβαιο αν θα συμβεί πυρκαγιά) είτε στο πότε αυτό θα επέλθει (π.χ. είναι βέβαιο ότι θα πεθάνουμε, αλλά είναι αβέβαιο το πότε).

Κίνδυνος είναι το επικείμενο κακό, η ευθύνη ή το οικονομικό βάρος που φέρει κάποιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο από επιζήμιο γεγονός ή ενέργεια.

Αναμενόμενο κακό, απειλούμενη ή πιθανολογούμενη ζημία σε πρόσωπο ή πράγμα.

Η οικονομική επομένως ανάγκη που προκύπτει κάθε φορά, πρέπει να είναι άμεση συνέπεια κάποιου γεγονότος, ή ενέργειας έναντι του οποίου προστατεύεται ο ασφαλισμένος με την ασφάλιση.

Η λέξη κίνδυνος μας παραπέμπει σε ανεπιθύμητα και δυσάρεστα γεγονότα, που προκαλούν αρνητικές συνέπειες στην κοινωνική και στην οικονομική ζωή του ανθρώπου.

Στην έννοια του κινδύνου, συνυπάρχει αυτόματα και η έννοια του αβέβαιου. Δηλαδή, η πιθανότητα του να συμβεί μία ζημία, αλλά και η πιθανότητα του να μην συμβεί.

Αν μία ζημία είναι σίγουρο, ότι θα συμβεί, τότε μπορεί να αντιμετωπιστεί με οποιοδήποτε άλλο τρόπο, π.χ. πρόβλεψη, απόσβεση, δαπάνη, κ.τ.λ., αλλά όχι ασφαλιστικά.

Βέβαιοι κίνδυνοι, όπως είναι π.χ. ο θάνατος, έχουν αβέβαια χρονική στιγμή, άρα είναι ασφαλισμένοι.

Οποιοσδήποτε λοιπόν κίνδυνος, αποτελεί καταρχήν αντικείμενο ασφάλισης.

Στην ασφαλιστική βιομηχανία, ο όρος κίνδυνος χρησιμοποιείται συχνά με τέσσερις διαφορετικές έννοιες, ήτοι:

α.- Αποκαλούμε κίνδυνο το ασφαλισμένο αντικείμενο, δηλαδή π.χ. το σπίτι, το μηχάνημα, το σκάφος κ.α.,

β.- Αποκαλούμε κίνδυνο το φαινόμενο στο οποίο το αντικείμενο είναι εκτεθειμένο π.χ. φωτιά, πλημμύρα, κλοπή κ.α.,

γ.- Αποκαλούμε κίνδυνο τις καταστάσεις (την ένταση) οι οποίες μπορούν να προκαλέσουν ή επιδεινώσουν μια ζημία. Ένα διαμέρισμα μέσα στην πόλη είναι καλύτερος κίνδυνος από μία ξύλινη κατοικία μέσα στο δάσος, κ.ο.κ και

δ.- Τέλος αποκαλούμε κίνδυνο την πιθανότητα (το πόσες φορές) θα συμβεί μία ζημία, δηλαδή την αβεβαιότητα του ζημιολόγου φαινομένου και των διαστάσεων ζημίας που μπορεί να προκληθούν π.χ. η πιθανότητα ένα Ι.Χ. αυτοκίνητο να προκαλέσει υλικές ζημιές είναι μία φορά στα πέντε χρόνια, ενώ σωματική βλάβη είναι μία φορά στα 15 χρόνια.

Στην ασφαλιστική ορολογία ο κίνδυνος έχει σχέση όχι μόνο με τη μείωση της περιουσίας, ως αποτέλεσμα κάποιου γεγονότος, αλλά και με την ανάγκη αύξησής της, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η οικονομική ανάγκη που προκύπτει από το επιζήμιο γεγονός ή ενέργεια.

Ασφαλιστικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος που συμφωνήθηκε να καλύπτεται με την ασφαλιστική σύμβαση.

Βεβαρημένος κίνδυνος είναι εκείνος που λόγω ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών παρουσιάζει μεγαλύτερη πιθανότητα επελεύσεως από εκείνη που χαρακτηρίζει την κατηγορία στην οποία ανήκει (π.χ. ένα άτομο που πάσχει από μία χρόνια νόσο που αυξάνει τις πιθανότητες επελεύσεως του θανάτου). Επιβαρύνεται τότε με επασφάλιστρο.

Βελτιωμένος κίνδυνος είναι εκείνος που λόγω ιδιαίτερων χαρακτηριστικών εμφανίζει μικρότερη πιθανότητα επελεύσεως από εκείνη της ομάδας στην οποία ανήκει ή όταν επέλθει, εμφανίζει μεγαλύτερη πιθανότητα περιορισμού της ζημίας (π.χ. ένα κτίριο με εγκαταστάσεις sprinklers, όπου οι ζημιές από πυρκαγιά ελαχιστοποιούνται). Οι βελτιωμένοι κίνδυνοι επιβραβεύονται αμειβόμενοι με εκπτώσεις, κάτι που αποτελεί κίνητρο για όλο και περισσότερες βελτιώσεις με οφέλη όχι μόνον για τις κατ' ιδίαν περιουσίες, αλλά και για την εθνική οικονομία.

Πιθανότητα επέλευσης ενός κινδύνου είναι ο λόγος (το πηλίκο της διαιρέσεως) του αριθμού των περιπτώσεων που μέσα σ' ένα χρόνο επαληθεύτηκε

αυτός ο κίνδυνος δια του συνόλου των περιπτώσεων που ετέθησαν σε στατιστική παρατήρηση μέσα στον ίδιο χρόνο. Ο λόγος αυτός που εκφράζεται σε ποσοστό επί τοις χιλίοις είναι η μαθηματική τιμή του κινδύνου, το rate, η βάση δηλαδή προσδιορισμού του καθαρού ασφαλιστρού.

Η άποψη ότι οι ασφαλίσεις επί ζωής εξυπηρετούν σκοπούς αποταμιευτικούς-επενδυτικούς δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι είναι απόλυτα σωστή.

Σ' αυτό το σημείο είναι αναγκαίο να αναφέρουμε τις διαφορές μεταξύ αποταμίευσης- επένδυσης και ασφάλισης.

Ο αποταμιευτής-επενδυτής δεν συμμετέχει σε ομάδα, αλλά στηρίζεται στις προσωπικές του και μόνο οικονομικές δυνατότητες. Ακόμη, ο αποταμιευτής του ταμειυτηρίου μπορεί οποιαδήποτε στιγμή να εκταμιεύσει τα χρήματα και τους τόκους του ανάλογα, ενώ ο

Ασφαλισμένος έχει δυνατότητα εξαγοράς, κατά την οποία όμως τα χρήματα που εισπράττει είναι λιγότερα από το σύνολο των ασφαλιστρών που έχει καταβάλει.

Τέλος σε περίπτωση θανάτου του αποταμιευτή του ταμειυτηρίου οι κληρονόμοι του εισπράττουν το ποσό που έχει συγκεντρωθεί μέχρι εκείνη τη στιγμή, ενώ σε περίπτωση θανάτου του Ασφαλισμένου οι δικαιούχοι του εισπράττουν ολόκληρο το κεφάλαιο που είναι συνήθως πολύ μεγαλύτερο από το σύνολο των καταβληθέντων ασφαλιστρών.

Οι ασφαλίσεις ζωής είναι αποζημιωτικού και όχι αποταμιευτικού χαρακτήρα.

Όταν αναφερόμαστε σε ασφαλιστικό κίνδυνο, αυτός δεν είναι κατ' ανάγκη πάντα ένα δυσάρεστο γεγονός, π.χ. θάνατος, αλλά και ευχάριστο, όπως η επιβίωση-μακροζωία για μεγάλο χρονικό διάστημα, οπότε σ' αυτή την περίπτωση υπάρχει αυξημένη οικονομική ανάγκη, π.χ. εφ' άπαξ, σύνταξη, κ.τ.λ.

Ο ασφαλιστικός κίνδυνος περιλαμβάνει και όλες τις περιπτώσεις επιβλαβών και επιζήμιων γεγονότων ζωής και περιουσίας, όπως ασθένειες, ατυχήματα, καταστροφές από φωτιά, πλημμύρα, χαλάζι και άλλα παρόμοια φαινόμενα.

Το ενδεχόμενο του κινδύνου πρέπει να είναι πάντοτε αβέβαιο και να μην εξαρτάται σε καμία περίπτωση από τη βούληση του ίδιου του Ασφαλισμένου.

Στους Ασφαλιστικούς Κινδύνους, θα πρέπει σε κάθε περίπτωση, να υπάρχει απόλυτη αβεβαιότητα για την επέλευσή τους, αλλά και για το χρόνο που μπορεί αυτοί να συμβούν. Τέλος, δεν είναι ασφαλισμένοι κίνδυνοι που αποκλείεται να συμβούν, π.χ. να κλαπεί το οικόπεδο ενός οικοπεδούχου, κ.τ.λ.

3.2.-Διάκριση Κινδύνων⁷

Για να γίνει αποδεκτή μια ασφαλιστική κάλυψη θα πρέπει να εξεταστούν, όχι μόνον οι φυσικοί, αλλά και ηθικοί κίνδυνοι. Έτσι έχουμε μια πρώτη βασική διάκριση, που είναι ο **ΗΘΙΚΟΣ** κίνδυνος και ο **ΦΥΣΙΚΟΣ** κίνδυνος (βλ. σχετικά Παράρτημα 2).

Ηθικός Κίνδυνος: Είναι ο κίνδυνος που αποδίδεται στο χαρακτήρα του ασφαλιζόμενου ή των υπαλλήλων του (Ατιμία–Απληστία–Κακή φήμη–Κακή οικονομική κατάσταση), με αποτέλεσμα την αύξηση της πιθανότητας επέλευσης ζημιογόνου γεγονότος. Αυτός είναι και ο πιο δύσκολα ανιχνεύσιμος και σίγουρα από τους πιο καταστροφικούς.

Δείκτες βαρύτητας ηθικού κινδύνου είναι :

- Το ύποπτο παρελθόν του ασφαλισμένου, π.χ. αμφιλεγόμενες ζημιές του παρελθόντος.
- Έλλειψη ασφαλιστικού ενδιαφέροντος, π.χ. συνεχής πτώση εισοδημάτων, που προέρχονται από την ασφαλισμένη περιουσία.
- Κακή επιχειρηματική φήμη, π.χ. ημιπαράνομοι επιχειρηματίες, με υποτιθέμενες ζημιές από τρίτους.
- Κακή διοίκηση, π.χ. αδιαφορία στη φύλαξη της ασφαλισμένης περιουσίας.
- Προβληματικότητα κλάδου.
- Υπερβολικά ασφαλιζόμενα ποσά κ.α.

Φυσικός Κίνδυνος: Είναι ο κίνδυνος που συνδέεται με την κατάσταση του ασφαλισμένου αντικειμένου (κατασκευή οικοδομής – τοποθεσία – χρήση – είδος εμπορεύματος), με αποτέλεσμα την αύξηση της πιθανότητας επέλευσης ζημιογόνου γεγονότος. Η εξέταση αυτού του κινδύνου είναι σαφώς ευκολότερη απ' αυτή του ηθικού.

3.3.- Αστάθμητος και Σταθμητός Κίνδυνος

Μία δεύτερη βασική διάκριση είναι ο **ΑΣΤΑΘΜΗΤΟΣ** κίνδυνος και ο **ΣΤΑΘΜΗΤΟΣ** κίνδυνος.

Αστάθμητος Κίνδυνος: Είναι ο κίνδυνος που διαφεύγει του νόμου των πιθανοτήτων, άρα και ασφαλιστικού ελέγχου, π.χ. ο κίνδυνος ατομικής ενέργειας είναι αστάθμητος, εφ' όσον δεν υπάρχει προϊστορία.

⁷ Βλ. παράρτημα 3

Σταθμητός Κίνδυνος: Είναι ο κίνδυνος που μέσω της μαθηματικής επιστήμης μπορεί να δοθεί μια μαθηματική τιμή για την πιθανότητα επέλευσής τους. Ο Ασφαλιστής, προκειμένου να αναλάβει την κάλυψη του κινδύνου θα πρέπει να γνωρίζει πλήρως όλες τις ιδιαιτερότητες του κινδύνου, ώστε να υπάρχει η ανάλογη τιμολογιακή και αντασφαλιστική μεταχείριση.

Τι συγκεκριμένα στοιχίζουν οι κίνδυνοι που περιβάλλουν τον άνθρωπο στην κοινωνική και οικονομική του υπόσταση, υπήρξε κάτι σχεδόν άγνωστο μέχρι και τα μέσα του περασμένου αιώνα. Κατά τον 20ό αιώνα, ο οποίος χαρακτηρίζεται και σαν αιώνας της στατιστικής επιστήμης, συντελέσθηκε μεγάλη πρόοδος στη συγκέντρωση στοιχείων από διάφορα περιστατικά και στην εξαγωγή συμπερασμάτων από την επεξεργασία και την παρατήρηση των στοιχείων αυτών.

Συγκροτημένες υπηρεσίες παρακολουθούν σήμερα και καταγράφουν σ' όλα τα προηγμένα κράτη διάφορα φαινόμενα κατά την εξελικτική πορεία των οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων του σύγχρονου ανθρώπου.

Οι επιπτώσεις επομένως, των κινδύνων πάνω στη σύγχρονη κοινωνικοοικονομική συγκρότηση του κόσμου γίνονται γνωστές εκ των υστέρων και αποτελούν το γνώμονα των μελλοντικών αντιδράσεων του ανθρώπου έναντι των κινδύνων αυτών.

«Όλες μας οι γνώσεις για τους διάφορους κινδύνους δεν είναι τίποτε άλλο παρά η καταγραμμένη πείρα του παρελθόντος », όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Thomas Larlyle.

3.4.- Κερδοσκοπικός και Καθαρός Κίνδυνος

Μια τρίτη διάκριση κινδύνου είναι ο **ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΟΣ** κίνδυνος και ο **ΚΑΘΑΡΟΣ** κίνδυνος.

Κερδοσκοπικός κίνδυνος: Κερδοσκοπικός κίνδυνος είναι το ρίσκο και η αβεβαιότητα που αναλαμβάνει κάποιος προκειμένου να αποπειραθεί να αποκομίσει κέρδος – όφελος. Οι κερδοσκοπικοί κίνδυνοι κατά κανόνα δεν ασφαλιζονται.

Το κάθε επιχειρείν έχει και το αβέβαιον.

Οι επιχειρηματικοί ή εμπορικοί κίνδυνοι είναι κατ' εξοχήν κερδοσκοπικοί κίνδυνοι και εξ' αυτού δεν ασφαλιζονται. Ο λόγος είναι ότι ο κίνδυνος της ζημίας δημιουργείται λόγω της επιδίωξης κέρδους.

Η ουσιώδης διαφορά μεταξύ καθαρών και κερδοσκοπικών κινδύνων είναι, ότι οι καθαροί κίνδυνοι κατά κανόνα ασφαλιζονται, ενώ οι κερδοσκοπικοί κίνδυνοι κατά κανόνα δεν ασφαλιζονται.

Προκειμένου να αντιληφθούμε τη διαφορά μεταξύ των δυο αυτών ειδών κινδύνου παραθέτουμε το εξής παράδειγμα: παίζοντας κάποιος στον ιππόδρομο ή στην ρουλέτα αναλαμβάνει ένα ή μεγάλο ρίσκο, βάση του νόμου των πιθανοτήτων, προκειμένου να κερδίσει.

Σ' αυτήν την ενέργεια υπάρχει και ο κίνδυνος να υποστεί ζημία, δηλαδή να χάσει. Αυτός, λοιπόν, ο κίνδυνος λέγεται κερδοσκοπικός κίνδυνος και κατά κανόνα δεν ασφαρίζεται. Παρ' όλα αυτά είναι μια κατηγορία κινδύνου. Σ' αυτήν την κατηγορία υπάγεται και το επιχειρηματικό ρίσκο ή το επενδυτικό ρίσκο, κ.ο.κ., που όπως αναφέραμε δεν ασφαρίζονται.

Καθαρός Κίνδυνος: Καθαρός κίνδυνος, αντίθετα, είναι ο κίνδυνος που μπορεί να οδηγήσει σε ζημιά ή ούτε κέρδος ούτε ζημιά (που υπάρχει η πιθανότητα να συμβεί ζημιά ή όχι). Η κατανόηση αυτής της μορφής του κινδύνου γίνεται αντιληπτή μέσα από τα ακόλουθα παραδείγματα:

- Κάθε φορά που ταξιδεύετε μ' ένα μεταφορικό μέσο, υπάρχει η πιθανότητα να συμβεί ένα ατύχημα και να τραυματισθείτε ή ακόμα και να σκοτωθείτε, υπάρχει όμως και η πιθανότητα να μη συμβεί τίποτα.
- Κάθε φορά που οδηγείτε το αυτοκίνητό σας, υπάρχει η πιθανότητα να προκαλέσετε ζημιά στο αυτοκίνητό σας ή σε άλλο αυτοκίνητο ή τραυματισμό ή ακόμα και θάνατο σε άλλον άνθρωπο. Υπάρχει, όμως, και η πιθανότητα να μη συμβεί τίποτα.

Όταν μιλάμε, λοιπόν, για καθαρούς κινδύνους αναφερόμαστε αποκλειστικά και μόνο στο να συμβεί ένα περιστατικό – κίνδυνος, που θα προκαλέσει οικονομική ζημία ή να μη συμβεί, οπότε δεν διαταράσσεται η οικονομική θέση σας.

Περαιτέρω, οι καθαροί κίνδυνοι μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής :

- **Προσωπικοί κίνδυνοι**
- **Κίνδυνοι περιουσίας**
- **Κίνδυνοι αστικής ευθύνης**

Προσωπικοί κίνδυνοι: Στις προσωπικές ασφαλίσσεις οι καλύψεις των κινδύνων συνήθως έχουν μεγάλες διάρκειες, π.χ. 10, 20, 30 έτη. Σε αντιδιαστολή με τις ασφαλίσσεις των κινδύνων περιουσίας και αστικής ευθύνης, που είναι συνήθως ετήσιας διάρκειας.

Η κάλυψη προσωπικού κινδύνου, είναι κυρίως ασφάλιση ποσού που δεν έχει αποζημιωτικό χαρακτήρα, επομένως μπορεί να οδηγήσει σε πλουτισμό του δικαιούχου, πράγμα που κατ' εξαίρεση επιτρέπεται από το νόμο στις ασφαλίσσεις προσώπων. (π.χ. Ασφάλιση θανάτου ή ασφάλιση ολικής μόνιμης ανικανότητας, για ένα συγκεκριμένο ποσό, κ.ο.κ.).

Δεν αποκλείεται, όμως, και η περίπτωση να υπάρξει και ασφάλιση ζημίας αποζημιωτικού χαρακτήρα και όχι ποσού. (π.χ. κάλυψη πραγματοποιηθέντων ιατροφαρμακευτικών εξόδων, πραγματοποιηθέντα έξοδα νοσοκομειακής περίθαλψης κ.ο.κ.).

Οι προσωπικοί κίνδυνοι δύναται να διακριθούν σε:

- ✓ **Κίνδυνο θανάτου ή πρόωρου θανάτου:** Δηλαδή, καλύψεως εξόδων επιβίωσης οικογένειας, φόρου κληρονομιάς, εξόφληση δανείου κ.α.. Στους κινδύνους θανάτου, να μεν ο κίνδυνος είναι βέβαιος, είναι όμως αβέβαιη η χρονική στιγμή που θα επέλθει.
- ✓ **Κίνδυνο επιβίωσης – μακροζωίας:** Δηλαδή, εφ' άπαξ σύνταξη, κ.α..
- ✓ **Κίνδυνο ανικανότητας εργασίας:** Δηλαδή πρόσκαιρη ή διαρκής απώλεια της ικανότητας εργασίας και βιοπορισμού, με συνέπεια την απώλεια εισοδημάτων, κ.α.
- ✓ **Κίνδυνο υγείας:** Δηλαδή, ανάγκη κάλυψης απρόβλεπτων ιατρικών, φαρμακευτικών, νοσηλευτικών εξόδων και δαπανών ή ακόμα και βελτίωσης της ποιότητας αυτών των υπηρεσιών, πέραν αυτών που παρέχουν συνήθως τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα.

Κίνδυνοι περιουσίας: Οι κίνδυνοι περιουσίας, που εξασφαλίζονται με τις ασφαλίσσεις ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ είναι καθαροί κίνδυνοι, γιατί έχουν το χαρακτηριστικό της πιθανότητας να συμβεί ζημία ή όχι.

Δυναμικός ή μεταβλητός είναι ο κίνδυνος που προέρχεται από ένα μεταβλητό και όχι σταθερό περιβάλλον. Δηλαδή, οι προτιμήσεις των καταναλωτών σ' ένα προϊόν μπορεί να αλλάζουν μέσα σε λίγες μέρες και έτσι το προϊόν να μην διατεθεί στην αγορά και να προκαλέσει οικονομική ζημία στον επιχειρηματία. Αυτή, λοιπόν, η δυνατότητα μεταβολής του περιβάλλοντος προκαλεί τους δυναμικούς κινδύνους. Οι δυναμικοί κίνδυνοι είναι σχεδόν πάντα κερδοσκοπικοί και για το λόγο αυτό δεν ασφαλίζονται, σε αντίθεση με τους στατικούς που είναι σχεδόν πάντα καθαροί κίνδυνοι και για αυτήν την αιτία ασφαλίζονται.

Στατικός ή σταθερός είναι ο κίνδυνος, ο οποίος προέρχεται από ένα σταθερό και μη μεταβλητό περιβάλλον. Είναι οι κίνδυνοι που προέρχονται από τη φύση ή από ανθρώπινα λάθη, παραλείψεις, κακουχίες, κ.τ.λ.. Είναι οι κίνδυνοι που οι πιθανότητες να συμβούν έχουν μία σταθερότητα, αν όχι μαθηματική βεβαιότητα και μπορούν να υπολογισθούν στατιστικά και αναλογιστικά, με μεγάλη προσέγγιση. (π.χ. οι πίνακες θνησιμότητας μιας κοινωνικής ομάδας ανθρώπων μπορούν να προσεγγίσουν με μεγάλη ακρίβεια, μέσω της στατιστικής επιστήμης, το πόσα άτομα μιας συγκεκριμένης ηλικίας θα πεθάνουν. Αυτό συμβαίνει, γιατί το περιβάλλον είναι αμετάβλητο και έτσι οι κίνδυνοι συμπεριφέρονται με σχετική σταθερότητα, και συνεπώς είναι μετρήσιμοι και προβλέψιμοι, καθώς και η πιθανότητα να συμβούν ή όχι. Είναι, δηλαδή, καθαροί κίνδυνοι και εξ' αυτού ασφαλιζονται.

Χερσαίος κίνδυνος είναι ο ασφαλιζόμενος κίνδυνος, που έχει σχέση με περιουσία και είναι τοποθετημένος στη γη. Στις χερσαίες ασφαλίσεις, σε αντιδιαστολή με τις θαλάσσιες ασφαλίσεις, ασφαλιζονται ένας ή περισσότεροι κίνδυνοι, αλλά πάντοτε ειδικά καθορισμένοι και προσδιορισμένοι.

Εξαιρέση σ' αυτόν τον κανόνα των χερσαίων ασφαλίσεων είναι οι ασφαλίσεις μεταφοράς πραγμάτων, όπου ισχύει γενικά το σύστημα της καθολικότητας των ασφαλισμένων κινδύνων, όπως και στις θαλάσσιες ασφαλίσεις.

Οι χερσαίοι κίνδυνοι, που αποτελούν αντικείμενο ασφάλισης, ένας ή περισσότεροι, ενεργητικού ή παθητικού, είναι πάντα ειδικά ορισμένοι κίνδυνοι.

Μερικοί από αυτούς που θεωρούνται βασικοί είναι:

Παραδείγματα Χερσαίων Κινδύνων Ενεργητικού:

- **Κίνδυνος Πυρκαγιάς :** Η φωτιά είναι, και ήταν από πάντα, πολύ σημαντικό ωφέλημα και ευκολία για τον άνθρωπο, αλλά παράλληλα, κι ένας τρομερός εχθρός που όταν ξεφεύγει από τον έλεγχό του προκαλεί ανεπανόρθωτες ζημιές. Στις μέρες μας, όπου η τεχνολογία κάνει «θαύματα», η φωτιά συνεχίζει και καταφέρνει να ξεφεύγει από τον έλεγχο του ανθρώπου. Έτσι, καθημερινά αντιμετωπίζουμε τις συνέπειες των καταστροφών που προκαλεί η φωτιά.

Η δημιουργία του ασφαλιστικού κλάδου που θα εξασφάλιζε τις ζημιές των οικονομικών αγαθών του ανθρώπου εξαιτίας κάποιας φωτιάς, αν και ήταν απαραίτητος εξαρχής, άργησε αρκετά να πραγματοποιηθεί.

- **Κίνδυνος Κλοπής:** Για να καλύπτονται ασφαλιστικά οι ζημιές από τον κίνδυνο κλοπής, η κλοπή θα πρέπει να έχει γίνει με τέτοιο τρόπο που να

χαρακτηρίζεται διάρρηξη, αναρρίχηση ή ένοπλη ληστεία (βίαιη είσοδος). Κλοπή που έγινε με άλλο τρόπο, π.χ. αντικλειδι, ξεχασμένη ανοιχτή πόρτα ή παράθυρο κ.λ.π. δεν καλύπτεται ασφαλιστικά.

Όπως είναι γνωστό, η κλοπή διαφέρει από άλλους κινδύνους στο ότι σε περίπτωση ζημιάς η εκτίμηση στηρίζεται κατά κανόνα σε δηλώσεις και όχι σε αντικειμενικές ή απτές αποδείξεις. Έτσι, όταν ξεκινάει η ασφάλιση, καλό θα ήταν αν υπάρχουν κάποια αντικείμενα να δηλώνονται, όπως βίντεο, τάπητες, γούνες, κ.λ.π., ιδιαίτερα όταν είναι μεγάλης αξίας.

Πάντοτε υπάρχει κάποιο ποσοστό απαλλαγής σε κάθε ζημιά.

Πρέπει να διευκρινίσουμε, ότι η κάλυψη κλοπής, πολλές φορές υπάγεται στον κλάδο πυρκαγιάς σαν συμπληρωματική, δηλαδή προϋποθέτει την ασφάλιση κλάδου Πυρκαγιάς για να συνταχθεί, δεν παύει όμως, να είναι ένας ξεχωριστός κίνδυνος.

- Κίνδυνος Ιδίων Ζημιών Αυτοκινήτων : Η κάλυψη αυτού του κινδύνου είναι ευρύτερα γνώστη ως μικτή και έχει ως σκοπό να καλύψει ζημιές του οχήματος, που θα προκληθούν από σύγκρουση, πρόσκρουση, ανατροπή, εκτροπή ή κατάπτωση, είτε έχει ευθύνη ο ασφαλισμένος είτε όχι.

Συνήθως παρέχεται με ένα ποσό απαλλαγής, το οποίο διαφέρει από εταιρία σε εταιρία, που ανάλογα με το ύψος του αφαιρείται από το συνολικό ποσό αποζημίωσης ανά ατύχημα.

Το ασφαλισμένο ποσό για ίδιες ζημιές, είναι σύμφωνο πάντα με την πραγματική εμπορική αξία του οχήματος.

Από την ασφάλιση για τις ίδιες ζημιές, εξαιρούνται η φθορά του αυτοκινήτου λόγω χρήσης, οι αποθετικές ζημιές από τη στέρηση της χρήσης του.

- Κίνδυνος Χερσαίων Μεταφορών: Οι καλύψεις κινδύνων χερσαίων μεταφορών έχουν ως αντικείμενο την ασφάλιση φορτίων, που διακινούνται στο εσωτερικό και από και προς το εξωτερικό, με οποιοδήποτε αναγνωρισμένο μεταφορικό μέσο, που συμφωνούνται ελεύθερα ανάμεσα στον ασφαλιστή και στον ασφαλιζόμενο. Υπό την προϋπόθεση καταβολής από μέρους του ασφαλιζόμενου στον ασφαλιστή του ασφαλιστρού που έχει συμφωνηθεί, ο τελευταίος αναλαμβάνει την υποχρέωση να αποζημιώσει τον ασφαλιζόμενο έτσι ώστε να τον επαναφέρει στην ίδια οικονομική κατάσταση που βρισκόταν πριν από την επέλευση του ασφαλισμένου κινδύνου.

Ανάλογα με τα είδη μεταφοράς διακρίνουμε, την ασφάλιση σιδηροδρομικής μεταφοράς και οδικής μεταφοράς.

Η ασφάλιση μεταφοράς δεν αφορά τους κινδύνους που απειλούν το μεταφορικό μέσο, αλλά μόνο τα πράγματα που μεταφέρονται. Αν δεν συμφωνηθεί τίποτα άλλο, περιλαμβάνει τους κινδύνους από τη στιγμή της απόκτησης του δικαιώματος διάθεσης αυτών με σκοπό τη μεταφορά, μέχρι την απώλειά του, εξαιτίας τερματισμού της μεταφοράς με οποιονδήποτε τρόπο.

- **Κίνδυνος Εγγυήσεων και Πιστώσεων:** Οι κίνδυνοι αυτοί δημιουργούν αντικείμενο ασφάλισης των εγγυήσεων ή πιστώσεων που παρέχει ένας δανειστής. Παρόμοια ασφάλιση είναι και αυτή που συνάπτει μια επιχείρηση που ευθύνεται ως εγγυητής έναντι τρίτου, εξαιτίας συμβάσεων πωλήσεων κ.τ.λ., καθώς και εκείνη που συνάπτουν εργολάβοι, τεχνικοί οικοδομικών έργων, για να καλύψουν την έναντι των εντολέων τους εγγυητική ευθύνη, για την καλή εκτέλεση του έργου ή τη συμμετοχή τους σε διαγωνισμό. Ασφάλιση εγγύησης είναι και η απευθείας χορήγηση εγγυητικής επιστολής στον λήπτη της ασφάλισης, οπότε ο ασφαλιστής έχει δικαίωμα, όπως και η τράπεζα, να στραφεί αναγωγικά κατά του ασφαλισμένου, αν καταπέσει η εγγύηση υπέρ εκείνου του οποίου χορηγήθηκε. Ασφαλιστικός κίνδυνος, εδώ, είναι η πιθανότητα να μην ικανοποιηθεί από τον ασφαλισμένο ο ασφαλιστής, όταν στραφεί αναγωγικά εναντίον του.

Η ασφάλιση πιστώσεων έχει ως σκοπό να καλύψει τον πολίτη από τον κίνδυνο αφερεγγυότητας του αγοραστή, της αδυναμίας δηλαδή του αγοραστή να εξοφλήσει τον πωλητή.

- **Κίνδυνος Θραύσης Κρυστάλλων:** Τα κρύσταλλα, που έχουν πλέον κατακλύσει καταστήματα, γραφεία, πολυώροφα κτίρια αλλά και κατοικίες είναι εκτεθειμένα σε πάρα πολλούς κινδύνους.

Λόγω της ιδιαίτερης ευαισθησίας τους, προέκυψε ο κλάδος θραύσης κρυστάλλων, που σκοπό έχει να καλύπτει υαλοπίνακες ή / και κρύσταλλα ή / και καθρέπτες, εντός σταθερών ή κινητών πλαισίων, για ζημιές (θραύση) τους από οποιοδήποτε καλυπτόμενη αιτία.

Παραδείγματα Χερσαίων Κινδύνων Παθητικού :

- **Κίνδυνος Γενικής Αστικής Ευθύνης:** Κίνδυνος αστικής ευθύνης είναι κάθε κίνδυνος που μπορεί να προκαλέσει οικονομικές υποχρεώσεις που θα βαρύνουν τον ασφαλισμένο, εξαιτίας κάποιας πράξης ή παράλειψης του με αποτέλεσμα τις σωματικές βλάβες ή / και υλικές ζημιές «τρίτων».

Σε αντίθεση με τους υπόλοιπους κλάδους «Ασφαλίσεων Ζημιών», όπου υπάρχει σχέση μόνο δύο «ατόμων», του ασφαλιστή (που θα αποζημιώσει) και του

ασφαλιζομένου (που θα αποζημιωθεί), στην ασφάλιση αστικής ευθύνης υπάρχει μια τριγωνική σχέση μεταξύ του ασφαλιστή (που θα αποζημιώσει τον τρίτο), του ασφαλισμένου (που προξένησε ζημιά στον τρίτο) και του τρίτου (που ζημιώθηκε από τον ασφαλισμένο και θα αποζημιωθεί από τον ασφαλιστή).

Αυτός είναι και ο λόγος που το αντικείμενο καλύψεων του κλάδου Αστικής ευθύνης είναι ευρύτερο και διαφοροποιείται από τις υπόλοιπες ασφαλίσεις ζημιών.

- **Κίνδυνος Νομικής Προστασίας:** Η ασφάλιση Νομικής Προστασίας αφορά σε κοινωνία ομοίων κινδύνων και παρέχει στα μέλη της κοινωνίας, έναντι ανταλλάγματος (ασφαλιστρού), αυτόνομη αξίωση για την κάλυψη όλων των εξόδων που μπορεί να προκύψουν από μία δικαστική διένεξη.

Σύμφωνα με τους γενικούς όρους της ασφάλισης Νομικής Προστασίας ο ασφαλιστής αναλαμβάνει μετά την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου την διαφύλαξη των εννόμων συμφερόντων του ασφαλισμένου στην έκταση που αυτή είναι αναγκαία και επωμίζεται τις δαπάνες που προκύπτουν, όπως δικαστικές ή εξώδικες, περιλαμβανομένης και της αμοιβής του δικηγόρου, των εξόδων και των τελών διοικητικών αρχών κ.α.

Θαλάσσιος κίνδυνος ή κίνδυνος θαλασσοπλοΐας (άρθρα 259, 257 ΚΙΝΔ): είναι όλοι οι θαλάσσιοι κίνδυνοι, οι οποίοι και ασφαλίζονται.

Για τους θαλάσσιους κινδύνους σε αντιδιαστολή με τους χερσαίους, η ασφάλιση των κινδύνων αυτών, διατηρεί, (σύμφωνα με το άρθρο 269 του ΚΙΝΔ.), την αρχή της καθολικότητας. Αυτό σημαίνει πως καλύπτονται όλα τα γεγονότα που μπορούν να συμβούν στη διάρκεια ενός θαλάσσιου ταξιδιού.

Παράδειγμα: Θαλασσοταραχή, βροχή, άνεμοι, προσάραξη, σύγκρουση, βύθιση, έκρηξη, πυρκαγιά, διαρπαγή, πειρατεία κ.α.. Ακόμα και κλοπή, ναυταπάτη, πταΐσμα πλοιάρχου, πληρώματος κ.α.

Εξαιρούνται βάση του άρθρου 207 Ε.Ν. ελάττωμα του ασφαλιζομένου αντικειμένου και οι κίνδυνοι πολέμου, εμφύλιου πολέμου, στάσεων και λαϊκών ταραχών.

Οι κίνδυνοι πολέμου αν και κατ'αρχήν εξαιρούνται μπορούν να ασφαλιστούν συμπληρωματικά, αρκεί να έχει συμφωνηθεί αυτή η συμπληρωματική κάλυψη και να υπάρχει ειδική ρήτρα (πολεμική ρήτρα).

Γενικευμένος ή καταστροφικός κίνδυνος : είναι ο κίνδυνος που επηρεάζει καταστροφικά μεγάλο αριθμό οικονομικών μονάδων, φυσικών ή νομικών προσώπων.

Είναι οι κίνδυνοι που προκαλούν μαζικές καταστροφές, που προέρχονται από γενικευμένα φυσικά ή άλλα φαινόμενα. (π.χ. σεισμοί, πλημμύρες, καταγίδες, θεομηνίες, πόλεμος, πληθωρισμός, κ.τ.λ.)

Ειδικός ή μεμονωμένος ή απλός κίνδυνος: είναι ο κίνδυνος που επηρεάζει καταστροφικά, μεμονωμένους ασφαλιστικούς κινδύνους. Ο ειδικός κίνδυνος πλήττει μεμονωμένα και συγκεκριμένα (π.χ. Ένα απλό τροχαίο ατύχημα προκαλεί ζημιά σε ένα άλλο αυτοκίνητο, από αδέξιο χειρισμό του οδηγού, από μία διάρρηξη σ'ένα σπίτι αφαιρείται η οικοσκευή, ένας γιατρός από ιατρικό λάθος προκαλεί βλάβη ή θάνατο σ' έναν ασθενή του κ.τ.λ.).

Η διάκριση των γενικευμένων και ειδικών κινδύνων είναι πολύ ενδιαφέρουσα στην ασφαλιστική πρακτική. Ο λόγος είναι πως ένας απλός κίνδυνος μπορεί να μετατραπεί σε γενικευμένο, σε κάποιες περιπτώσεις, π.χ. μια πυρκαγιά σ'ένα σπίτι, μπορεί να προκαλέσει καταστροφή σ'ένα ολόκληρο οικοδομικό τετράγωνο ή ακόμα και σε μια μεγάλη έκταση μιας πόλης.

Εξ' αυτού γενικευμένοι και μεμονωμένοι κίνδυνοι αντιμετωπίζονται ασφαλιστικά και αντασφαλιστικά με πολύ προσοχή και έχουν διαφορετική μεταχείριση.

4. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ⁸

Μέθοδοι αντιμετώπισης και διαχείρισης κινδύνων, είναι το σύνολο των ενεργειών, διαδικασιών και αποφάσεων, στον εντοπισμό, στην ανάλυση, στη μεταβίβαση, στην ασφάλιση, κ.τ.λ., καθαρών και όχι κερδοσκοπικών κινδύνων,

Η διαχείριση κινδύνων μιας φυσικής ή νομικής οικονομικής μονάδας, αφορά γενικά τους κινδύνους που αντιμετωπίζει. Οι τρόποι και οι μέθοδοι, στο χειρισμό της αντιμετώπισης, κράτησης, μεταφοράς τους, κ.ο.κ. ποικίλουν. Ένας τρόπος μεταφοράς κινδύνου είναι και η ασφάλιση.

Η διαχείριση των κινδύνων είναι ένας ειδικός κλάδος της Διοίκησης Επιχειρήσεων τα τελευταία χρόνια. Εξυπακούεται πως όσο μεγαλύτερη είναι μια οικονομική μονάδα- επιχείρηση, τόσο σημαντικότερη είναι μια τέτοια δραστηριότητα. Σκοπό έχει, την με το χαμηλότερο δυνατό κόστος διαχείριση των κινδύνων που αντιμετωπίζει η επιχείρηση.

⁸ βλ.παράρτημα 4

Πιο κάτω θα ασχοληθούμε με τη διαχείριση ασφαλιζόμενων κινδύνων. Οι ασφαλιζόμενοι κίνδυνοι εντάσσονται στους τρόπους **μεταβίβασης κινδύνων**, και όλοι εντάσσονται στις μεθόδους **αντιμετώπισης κινδύνων**.

Η πλήρης διαδικασία διαχείρισης κινδύνων είναι :

A. Προσδιορισμός των κινδύνων

B. Αξιολόγηση των κινδύνων

Γ. Μέθοδοι αντιμετώπισης των κινδύνων

- Αποφυγή Του Κινδύνου
- Μείωση Του Κινδύνου
- Κράτηση Του Κινδύνου (Ενεργητική και Παθητική)
- Μεταφορά Του Κινδύνου
- Ασφάλιση Του Κινδύνου
- Διαχείριση Ασφαλισμένου Κινδύνου

Δ. Έλεγχος

Στην πράξη, συχνά, εφαρμόζεται περισσότερες της μίας από τις προαναφερθείσες μεθόδους αντιμετώπισης κινδύνου, συμπληρωματικά και όχι εναλλακτικά (π.χ. μία επιχείρηση εγκαθιστά σύστημα συναγερμού για κλοπή και πυρκαγιά, παράλληλα όμως ασφαλίζεται και κατά των κινδύνων κλοπής και πυρκαγιάς).

4.1. ΑΠΟΦΥΓΗ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Είναι η απόφαση και η ενέργεια που έχει σαν αποτέλεσμα την εξαφάνιση της αιτίας του κινδύνου, είτε με την παύση κάποιας δραστηριότητας, είτε με την αλλαγή κάποιας διαδικασίας.

Με αυτό τον τρόπο μπορεί να αποφευχθεί ένας υφιστάμενος κίνδυνος που υπήρχε πριν (π.χ. υπόγεια αποθήκη προϊόντων που κινδυνεύει από πλημμύρα μπορεί να μεταφερθούν σε χώρο υπερυψωμένο, εξαφανίζοντας έτσι την αιτία του κινδύνου).

Επίσης, βιομηχανία τροφίμων που παράγει ένα προϊόν με κίνδυνο να αλλοιωθεί και να προκαλέσει δηλητηρίαση στους καταναλωτές, αποφασίζει να σταματήσει την παραγωγή του συγκεκριμένου προϊόντος.

4.2. ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Είναι η λήψη τέτοιων προληπτικών μέτρων που ελαχιστοποιεί είτε την πιθανότητα επίλυσης, είτε το μέγεθος της ζημιάς.

Στην περίπτωση αυτή συνήθως εξακολουθεί να παραμένει η δυνατότητα μιας ζημιάς, οι συνέπειες της όμως είναι λίγες και περιορισμένες (παράδειγμα: Οι μηχανισμοί χρονοκαθυστέρησης των χρηματοκιβωτίων, των εν λειτουργία τραπεζών ή επιχειρήσεων είναι ένα μέτρο μείωσης κινδύνου).

Κράτηση του Κινδύνου (Ενεργητική και Παθητική)

Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που είναι εκτεθειμένο σ'ένα κίνδυνο, έχει τη δυνατότητα να κρατήσει για λογαριασμό του το σύνολο ή μέρος του κινδύνου αυτού. Η κράτηση αυτή μπορεί να είναι είτε ενεργητική, είτε παθητική.

Ενεργητική κράτηση κινδύνου έχουμε στην περίπτωση όπου το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, εσκεμμένα και συνειδητά επιλέγει να κρατήσει το σύνολο ή μέρος του κινδύνου επάνω του. Ενεργητική κράτηση κινδύνου έχουμε για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι για λόγους οικονομίας , δηλαδή για εξοικονόμηση χρημάτων. Έτσι, επιλέγει να μην ασφαλιστεί ή αν ασφαλιστεί να ασφαλιστεί με απαλλαγή κάποιου ποσού. Ο δεύτερος είναι για λόγους αδυναμίας πληρωμής του ασφάλιστρου, αν αυτό είναι υψηλό (παράδειγμα της πρώτης περίπτωσης είναι η μη ασφάλιση ενός διαμερίσματος από φυσικές καταστροφές, σεισμός, πλημμύρα, θύελλα, καταιγίδα, κ.τ.λ. ή η ασφάλιση αυτού του κινδύνου, με απαλλαγή 5% και με 1.000 ευρώ ελάχιστη απαλλαγή).

Παθητική κράτηση κινδύνου έχουμε στην περίπτωση που, είτε από άγνοια, είτε από αδιαφορία δεν ασφαρίζεται ένας κίνδυνος. Πολλοί είναι αυτοί που παραμένουν ανασφάλιστοι και μάλιστα για σοβαρούς κινδύνους, από άγνοια ή αδιαφορία. Κάθε, λοιπόν, διαμεσολαβών έχει υποχρέωση να ενημερώνει τους καταναλωτές, για τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν και πιθανόν ποτέ να μην έχουν σκεφτεί πως μπορούν να εξασφαλιστούν απ' αυτούς, αν ασφαλιζόντουσαν (παράδειγμα: πόσοι ιδιοκτήτες σκύλων γνωρίζουν πως μπορούν να ασφαλιστούν με αστική ευθύνη σκύλων, αν αυτός δαγκώσει ή προκαλέσει κάποια ζημιά σε κάποιον τρίτο;).

Μεταφορά του Κινδύνου

Είναι ο μηχανισμός της μεταφοράς του κινδύνου και της αβεβαιότητας στους «ώμους» των άλλων. Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει τη δυνατότητα

να μεταβιβάζει μέρος της αβεβαιότητας της οικονομικής τους ζωής στους ώμους άλλου, μέσω αρκετών τρόπων, αλλά και μέσω της ασφάλισης.

Με τη σειρά του ο ασφαλιστής έχει τη δυνατότητα να αναλάβει πολλούς και μεγάλους κινδύνους, διότι λειτουργεί κάτω από το νόμο των μεγάλων αριθμών. Λειτουργεί δηλαδή σαν διαχειριστής των πολλών, δημιουργώντας ένα κοινό ταμείο, στο οποίο συνεισφέρουν οι πολλοί για να καλύψουν τους λίγους από μία ζημιά.

Ο ασφαλιστικός, λοιπόν, μηχανισμός ανταλλάσσει μια μεγάλη αβέβαιη ζημιά, που θα συμβεί στους λίγους, μέσω της κατακερμάτισης του στους πολλούς, με τη μορφή του βέβαιου μικρού ασφαλιστρού. Έτσι και ο ασφαλιστής με τη σειρά του μεταφέρει τη ζημιά των λίγων στους πολλούς.

Μεταβίβαση κινδύνου μπορεί να υπάρξει επίσης και με άλλες μορφές και μεθόδους, όπως η συμφωνία «μη ευθύνης» (παράδειγμα: Ένας οικοπεδούχος, που παραθέτει με αντιπαροχή την κατασκευή μιας πολυκατοικίας, θέτει στον εργολαβικό όρο, πως ότι ζημιά προκληθεί σε τρίτο κατά την ανέγερση της οικοδομής, θα ευθύνεται ο εργολάβος και σε καμία περίπτωση ο οικοπεδούχος. Και ο εργολάβος, όμως, με τη σειρά του μπορεί να μεταφέρει τον κίνδυνο σε ένα ασφαλιστή, ασφαρίζοντας για αστική ευθύνη έναντι τρίτων, την ανέγερση αυτής της οικοδομής – πολυκατοικίας).

Ασφάλιση Του Κινδύνου

Η ασφάλιση όπως έχουμε προαναφέρει, λειτουργεί σαν μηχανισμός μεταβίβασης κινδύνου από τον ασφαλιζόμενο στον ασφαλιστή.

Με την ασφαλιστική σύμβαση η ασφαλιστική επιχείρηση (ασφαλιστής) αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει, έναντι ασφαλιστρού, στον συμβαλλόμενο της (λήπτη της ασφάλισης) ή σε τρίτον, παροχή (ασφάλισμα) σε χρήμα ή, εφόσον υπάρχει ειδική συμφωνία, άλλη παροχή σε είδος, όταν επέλθει το περιστατικό από το οποίο συμφωνήθηκε να εξαρτάται η υποχρέωσή του (ασφαλιστική περίπτωση).

Η ασφαλιστική σύμβαση περιλαμβάνει τουλάχιστον τα στοιχεία των συμβαλλομένων και του δικαιούχου του ασφαρίσματος, αν αυτός είναι διαφορετικό πρόσωπο, τη διάρκεια της ασφαλιστικής κάλυψης, το πρόσωπο ή το αντικείμενο και τη χρηματική αξία του ή την περιουσία που απειλούνται ή σχετίζονται με την επέλευση του κινδύνου, το είδος των κινδύνων (ασφαλιστικοί κίνδυνοι), το τυχόν ανώτατο όριο ευθύνης του ασφαλιστή (ασφαλιστικό ποσό), τις τυχόν εξαιρέσεις κάλυψης, το ασφάλιστρο και το εφαρμοστέο δίκαιο, αν αυτό δεν είναι το ελληνικό.

Η λέξη «Ασφαλιστής» δηλώνει ΜΟΝΟ την Ασφαλιστική Επιχείρηση, η οποία αναλαμβάνει με την ασφαλιστική σύμβαση την υποχρέωση να καταβάλει κάποιο ποσό στον δικαιούχο σε περίπτωση που συμβεί ο καλυπτόμενος κίνδυνος.

Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις υπόκεινται διεθνώς σε αυστηρή εποπτεία, τόσο εντός όσο και εκτός των χωρών της ευρωπαϊκής ένωσης. Είναι εταιρίες μεγάλης κεφαλαιουχικής βάσης και υψηλής φερεγγυότητας με προϋποθέσεις και όρους, που προβλέπονται νομοθετικά. Βάση του νόμου 400/70, όπως αυτός τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα και ισχύει σήμερα, υπάρχουν δύο κατηγορίες ασφαλιστικών επιχειρήσεων και είναι :

- ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΖΗΜΙΩΝ, που ασκούν ασφαλίσεις Γενικών Κλάδων, Προσωπικών Ατυχημάτων και Ασθένειας.
- ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΖΩΗΣ, που ασκούν ασφαλίσεις Ζωής και ευρύτερα Προσωπικές Ασφαλίσεις.

Διαχείριση Ασφαλισμένου Κινδύνου

Κατά την Ανάλυση του Κινδύνου: Για να μπορέσει ο underwriter να αποφασίσει, αν θα αποδεχθεί ή θα απορρίψει τον υποψήφιο προς ασφάλιση χρειάζεται πληροφορίες. Οι πληροφορίες αυτές πρέπει να είναι ακριβείς, αληθείς, αξιόπιστες, λεπτομερείς κ.τ.λ. και ανάλογες, φυσικά με το είδος της ασφάλισης.

Η καλή πίστη, λοιπόν, είναι η βάση αυτής της συνεργασίας, διότι πολλά από τα στοιχεία που δίνει π.χ. ο ασφαλιζόμενος, μπορεί να είναι δύσκολο ως και αδύνατο να ελεγχθούν από την εταιρεία ως προς την εγκυρότητά τους.

Αυτός είναι και ο λόγος που ο ασφαλισμένος οφείλει να δίνει τα στοιχεία που γνωρίζει, όσον αφορά τον ασφαλιστικό κίνδυνο.

Οι κυριότερες πηγές απλής πληροφόρησης του underwriter είναι :

- Η αίτηση ασφάλισης
- Η εμπιστευτική αναφορά του διαμεσολαβούντα
- Ιατρικές εξετάσεις (για ασφάλιση ζωής)
- Non medical (για ασφάλιση ζωής)
- Έρευνα ιστορικού του υποψήφιου προς ασφάλιση
- Επιθεώρηση του ασφαλιζόμενου πράγματος
- Μερικές φορές φωτογραφίες

Από τις πιο πάνω πηγές πληροφόρησης ο underwriter θα αποφασίσει:

- ή να δεχθεί την αίτηση ασφάλισης

- ή να δεχθεί την αίτηση ασφάλισης με περιορισμούς ή τροποποίηση ή επασφάλιστρο
- ή να απορρίψει την αίτηση ασφάλισης.

Ο ασφαλιστής δεν ζητά παντού και πάντα όλες τις πιο πάνω πληροφορίες, για να πάρει τις αποφάσεις του. Ανάλογα την ασφάλιση, το είδος και το μέγεθος του κινδύνου, την αξιοπιστία (ηθικός κίνδυνος) του υποψηφίου ασφαλιζόμενου, κ.τ.λ. , μπορεί να ζητήσει λιγότερες ή περισσότερες πληροφορίες.

Ο ασφαλιστής, μέχρι την αποδοχή της πρότασης προς ασφάλιση, μπορεί να παράσχει προσωρινή ασφαλιστική κάλυψη η οποία μετατρέπεται σε οριστική, αν εντός του χρόνου διάρκειας της προσωρινής κάλυψης συναφθεί η ασφαλιστική σύμβαση.

Κατά τη Διάρκεια της ασφαλιστικής σύμβασης: Κατά τη διάρκεια μιας ασφαλιστικής σύμβασης μπορεί να υπάρξουν μεταβολές, τροποποιήσεις ή αλλαγές σ'αυτήν. Οι αλλαγές αυτές, είναι δυνατόν να αφορούν αυξήσεις ή μειώσεις ασφαλιζόμενων ποσών, αλλαγή επωνυμίας μιας επιχείρησης, αλλαγές στις ασφαλιστικές καλύψεις, κ.τ.λ.

Οι μετατροπές γίνονται ΜΕ ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ, η οποία θα πρέπει να είναι καθορισμένη, πλήρως συμπληρωμένη και υπογεγραμμένη από τον ασφαλιζόμενο-λήπτη ασφάλισης και να αποστέλλεται στην ασφαλιστική επιχείρηση.

Η ασφαλιστική επιχείρηση με τη σειρά της εκδίδει ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΠΡΑΞΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ, εφ'όσον αποδεχθεί τη μεταβολή, όπου αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της σύμβασης και συνοδεύεται από τα έντυπα εναντίωσης, όπως συμβαίνει και στην αρχική σύμβαση.

Συνήθεις περιπτώσεις μετατροπών είναι:

- Αύξηση ή μείωση ασφαλιζόμενου ποσού.
- Πρόσθεση ή αφαίρεση καλύψεων
- Αλλαγές στην διάρκεια ισχύος της σύμβασης
- Αλλαγή τρόπου πληρωμής
- Αλλαγή επωνυμίας
- Διαδοχή στην ασφαλιστική σχέση.

Ο Ν. 2496/97 στο άρθρο 4, υποχρεώνει τον λήπτη της ασφάλισης να γνωστοποιεί στον ασφαλιστή, μέσα σε 14 ημέρες από τότε που περιήλθε σε γνώση του κάθε στοιχείο ή περιστατικό, το οποίο επιφέρει σημαντική επίταση του κινδύνου.

Το περιεχόμενο του άρθρου αυτού έχει ως εξής:

Άρθρο 4

Επίταση του κινδύνου

1. Κατά τη διάρκεια της σύμβασης ο λήπτης της ασφάλισης υποχρεούται να δηλώσει στον ασφαλιστή, μέσα σε δεκατέσσερις (14) ημέρες από τότε που περιήλθε σε γνώση του, κάθε στοιχείο ή περιστατικό, το οποίο μπορεί να επιφέρει σημαντική επίταση του κινδύνου, σε βαθμό που, αν ο ασφαλιστής το γνώριζε, δεν θα είχε συνάψει την ασφάλιση ή δεν θα την είχε συνάψει με τους ίδιους όρους.

2. Ο ασφαλιστής, μόλις λάβει, γνώση της επίτασης του κινδύνου, δικαιούται να καταγγείλει τη σύμβαση ή να ζητήσει την τροποποίησή της. Οι διατάξεις των παρ. 3, 4, 5, 6 και 7 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στην επίταση του κινδύνου κατά τη διάρκεια της σύμβασης.

3. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν εφαρμόζονται στις ασφαλίσσεις ζωής και ασθενειών.

Ακόμα, στο άρθρο Ν. 2496/97 στο άρθρο 5, δίδεται νομοθετικά δικαίωμα στο λήπτη της ασφάλισης να ζητήσει από τον ασφαλιστή τη μείωση του ασφαλίστρου ή την καταγγελία της ασφαλιστικής σύμβασης, σε περίπτωση άρνησής του, αν ο ασφαλιστικός κίνδυνος μειώθηκε ουσιαστικά.

Το περιεχόμενο του άρθρου αυτού έχει ως εξής:

Άρθρο 5

Μείωση και έλλειψη του κινδύνου

1. Αν ο ασφαλιστικός κίνδυνος μειώθηκε ουσιαστικά, ο λήπτης της ασφάλισης δικαιούται να ζητήσει αντίστοιχη μείωση του ασφαλίστρου. Αν ο ασφαλιστής αρνηθεί τη μείωση ή δεν απαντήσει στο σχετικό αίτημα για διάστημα πέραν του μηνός από της υποβολής του, ο λήπτης της ασφάλισης δικαιούται να καταγγείλει τη σύμβαση για το υπολειπόμενο διάστημα. Το δικαίωμα μείωσης του ασφαλίστρου δεν ισχύει στις ασφαλίσσεις ζωής και ασθενειών, αν μεταβάλλεται η υγεία του ασφαλισμένου.
2. Αν ο ασφαλιστής κατά τη σύναψη της σύμβασης γνώριζε ότι αποκλειόταν η δυνατότητα επέλευσης της ασφαλιστικής περίπτωσης, ο ασφαλιστής δεν υποχρεούται στην καταβολή του ασφαλίστρου. Αν ο λήπτης της ασφάλισης ή ο ασφαλισμένος ή ο δικαιούχος του ασφαλισματος, κατά τη σύναψη της ασφάλισης, γνώριζε ότι η ασφαλιστική περίπτωση είχε ήδη επέλθει, ο ασφαλιστής δεν υποχρεούται σε παροχή και δικαιούται, εφ'όσον δεν γνώριζε

την επέλευση του κινδύνου, το ασφάλιστρο μέχρι τέλους της ασφαλιστικής περιόδου.

Κατά την επέλευση του κινδύνου: Αναγγελία Ζημιάς υποχρέωση αναγγελίας ζημιάς στον ασφαλιστή, σύμφωνα με τον ασφαλιστικό Νόμο 2496/97 και συγκεκριμένα στο άρθρο 7 παρ. 2, έχει ο «λήπτης ασφάλισης», εντός οκτώ (8) ημερών από τότε που έλαβε γνώση της επέλευσης της ασφαλιστικής περίπτωσης (ζημιάς), να ειδοποιήσει τον ασφαλιστή. Τούτο σημαίνει ότι σε περίπτωση ζημιάς θα πρέπει να ειδοποιηθεί άμεσα και εγγράφως το τμήμα αποζημιώσεων στα κεντρικά γραφεία της ασφαλιστικής εταιρίας.

Με την γνωστοποίηση θα πρέπει να δίνονται το παρακάτω στοιχεία:

- ❖ Ονοματεπώνυμο Ασφαλισμένων και τηλέφωνο επικοινωνίας
- ❖ Αριθμός Ασφαλιστηρίου Συμβολαίου
- ❖ Ημερομηνία και ώρα που συνέβη η ζημιά
- ❖ Αίτια, είδος και συνθήκες κάτω από τις οποίες συνέβη η ζημιά
- ❖ Πλήρη στοιχεία των ζημιωθέντων
- ❖ Πρώτη εκτίμηση ζημιάς

Δικαιολογητικά ζημιάς: Αμέσως μετά την αναγγελία της ζημιάς πρέπει να σταλούν τα παρακάτω έγγραφα:

- ❖ Δήλωση ασφαλισμένου, πλήρως συμπληρωμένη,
- ❖ Δήλωση ασφαλιστή,
- ❖ Στην περίπτωση που θα απαιτηθούν πρόσθετα στοιχεία, αυτά θα ζητηθούν.

Εκτίμηση του κινδύνου: Λέγοντας εκτίμηση κινδύνου, συνήθως εννοούνται δύο πράγματα, ανάλογα με την έννοια που δίνουμε στον όρο «κίνδυνο».

Αν με τον όρο «κίνδυνο», εννοούμε τον πιθανό κίνδυνο που μπορεί να προκαλέσει ζημιά, τότε **εκτίμηση κινδύνου είναι :**

Η επιμέτρηση, ανάλυση και εκτίμηση, όσον αφορά την πιθανότητα, την δριμύτητα και τη συχνότητα, του αν θα συμβεί ή δεν θα συμβεί ένα ζημιογόνο περιστατικό (κίνδυνος).

Μια λοιπόν τέτοια εκτίμηση, εξαρτάται από πολλές παραμέτρους και ανάλογα φυσικά τον κίνδυνο.

Υπάρχουν περιπτώσεις, όπου η ασφαλιστική επιχείρηση ζητά να κάνει αυτοψία για να εκτιμήσει τον κίνδυνο πριν τον ασφαλίσει. Με τον όρο εκτίμηση δεν εννοούμε την αξία, αλλά την επικινδυνότητα του. (παράδειγμα: Ένα πολυτελές αυτοκίνητο με πολλά αξεσουάρ, έχει περισσότερες πιθανότητες να κλαπεί από ένα παλαιό).

Μία ξύλινη κατοικία με κεραμίδια έχει περισσότερες πιθανότητες να καεί, από μια μπετόν αρμέ.

Ένα εργοστάσιο, σε μια περιοχή που δεν υπάρχει πυροσβεστική, έχει περισσότερες πιθανότητες αν πάρει φωτιά, η φωτιά αυτή να προκαλέσει ολοκληρωτική καταστροφή στο εργοστάσιο, κ.ο.κ.

Αν με τον όρο «κίνδυνο» εννοούμε την εκτίμηση του κινδύνου, δηλαδή την πραγματοποιηθείσα ζημία, τότε εννοούμε την πραγματογνωμοσύνη, που όπως παρακάτω θα εξετάσουμε, είναι η χρηματική εκτίμηση της έκτασης και των αιτιών μιας ζημιάς.

Underwriting : είναι η λειτουργία εκτίμηση των πληροφοριών και η απόφαση υποδοχής ή άρνησης κάλυψης κάποιου κινδύνου. Στη λειτουργία αυτή, εμπεριέχεται και ο καθορισμός του ασφαλιστρού και η διατύπωση των όρων, με τους οποίους θα γίνει δεκτός και θα ασφαλιστεί ο εξεταζόμενος κίνδυνος.

Το underwriting ήταν και είναι η «καρδιά» της κάθε ασφαλιστικής επιχείρησης. Υπάρχουν πολλές άλλες ουσιαστικές λειτουργίες στην ασφαλιστική επιχείρηση, όπως οι πωλήσεις, οι επενδύσεις, η οικονομική διαχείριση, η διοίκηση κ.λ.π. Όλα αυτά όμως είναι λειτουργίες που συναντά κανείς σε κάθε επιχείρηση.

Στόχος του underwriting είναι και η κατανομή των κινδύνων με αποτέλεσμα τη βελτιστοποίηση της κερδοφορίας της ασφαλιστικής εταιρίας.

Θα δούμε παρακάτω, τι στοιχεία χρειάζεται ο underwriter, για να αποφασίσει για την αποδοχή (και με ποιους όρους) ή την απόρριψη (που είναι η έσχατη επιλογή) ενός κινδύνου.

- ❖ Όλα Τα Απαραίτητα Στοιχεία Για Τη Σύνταξη Του Ασφαλιστηρίου, (Όνοματεπώνυμο Ασφαλισμένου, Επάγγελμα, Διεύθυνση Επικοινωνίας, τηλέφωνο, κ.τ.λ.).
- ❖ Τα στοιχεία του λήπτη της ασφάλισης και του ασφαλισμένου (εάν είναι διαφορετικά πρόσωπα)
- ❖ Τα ασφαλιζόμενα ποσά που επιθυμεί ο ασφαλισμένος για κάθε κάλυψη.
- ❖ Τη συμμετοχή (απαλλαγή) που συμφωνήθηκε

- ❖ **Ιστορικό ζημιών** (Υπήρχαν ζημιές; Πότε; Καταβλήθηκε αποζημίωση; κ.τ.λ.)
- ❖ **Τη διάρκεια της κάλυψης** (Ετήσια, Ειδική Συμφωνία κ.τ.λ.)
- ❖ **Τον τρόπο πληρωμής** (Εφάπαξ, Εξάμηνο, Ειδική Συμφωνία κ.τ.λ.)
- ❖ **Όλες οι απαραίτητες συμπληρωματικές πληροφορίες, για την εκτίμηση και τιμολόγηση του συγκεκριμένου προς ασφάλιση φυσικού κινδύνου.**

Όλες οι πιο πάνω πληροφορίες μπορεί να συγκεντρωθούν, αν έχει συμπληρωθεί σωστά η πρόταση (αίτηση) ασφάλισης.

Για να γίνει αποδεκτή μια κάλυψη θα πρέπει να εξεταστεί και ο ηθικός κίνδυνος.

Ηθικός είναι ο κίνδυνος που αποδίδεται στο χαρακτήρα του ασφαλιζόμενου ή των υπαλλήλων του (Ατιμία – Απληστία – Κακή φήμη – Κακή οικονομική κατάσταση), με αποτέλεσμα την αύξηση της πιθανότητας επέλευσης ζημιογόνου γεγονότος. Αυτός είναι και ο πιο δύσκολα ανιχνεύσιμος και σίγουρα από τους πιο καταστροφικούς.

Κάποια είδη ηθικών κινδύνων είναι :

- ❖ Το ύποπτο παρελθόν του ασφαλισμένου π.χ. αμφιλεγόμενες ζημιές του παρελθόντος.
- ❖ Κακή επιχειρηματική φήμη π.χ. ημιπαράνομοι επιχειρηματίες
- ❖ Κακή διοίκηση π.χ. αδιαφορία στα μέτρα ασφάλειας που χρειάζονται για την προστασία των τρίτων.

Οι διαμεσολαβούντες κάνουν στην ουσία το πρώτο *underwriting*. Οι ασφαλιζόμενοι, πρέπει να είναι ακριβείς και ειλικρινείς στις πληροφορίες και τα στοιχεία που δίνουν (επάγγελμα, αξίες, κατάσταση υγείας, κ.τ.λ.), για να μην διαταράσσονται οι πιθανότητες και έτσι τα αποτελέσματα μιας ασφαλιστικής εταιρίας να μην είναι ζημιογόνα ή ακόμα και πολλές φορές καταστρεπτικά, πράγμα που δεν βλάπτει μόνο την ασφαλιστική επιχείρηση, αλλά και τους ασφαλιζόμενους και μελλοντικούς της πελάτες, με επιβάρυνση των ασφαλιστρών, καταλήγοντας οι «καλοί» και ειλικρινείς ασφαλισμένοι να επιβαρύνονται τις ζημιές των «κακών» και ανειλικρινών.

Ο σωστός *underwriter*, αλλά και ο διαμεσολαβών μπορεί και πρέπει να προλαβαίνει τέτοιου είδους κακοτοπιές.

Πραγματογνωμοσύνη: είναι η χρηματική εκτίμηση της έκτασης και των αιτιών μιας ζημιάς. Είναι ο καθορισμός του ύψους και μεγέθους μιας ζημιάς με επιτόπου

εξέταση. Γίνεται από τον πραγματογνώμονα, που είναι άτομο που έχει τα προσόντα, λόγω γνώσεων και επιδεξιοτήτων.

Εξώδικη πραγματογνωμοσύνη: είναι η εξώδικη ενέργεια από κάποιον ειδικό επιστήμονα ή τεχνικό στο πλαίσιο εξώδικης και συμβιβαστικής προσπάθειας επίλυσης μιας διαφοράς. Συναντάται πολύ συχνά στον κλάδο ασφάλισης αυτοκινήτων. Συμφωνείται μεταξύ ατόμων που έχουν κάποια διαφορά.

Δικαστική πραγματογνωμοσύνη: είναι το αποδεικτικό μέσο που προσκομίζεται μετά από εντολή του δικαστηρίου, όταν απαιτούνται ιδιαίζουσες γνώσεις ή εμπειρία για την απόδειξη κάποιου κρίσιμου στοιχείου στην πρόοδο της δίκης. Τη διεξάγει ο πραγματογνώμονας που είναι τρίτο πρόσωπο και διορίζεται από το δικαστή για να τον βοηθήσει στην εκτίμηση του πραγματικού και αποδεικτικού υλικού, αναπληρώνοντας τις αξονομικές, επιστημονικές, τεχνικές, και εμπειρικές γνώσεις που δεν έχει ο δικαστής. Ο πραγματογνώμονας συντάσσει και υποβάλλει μια έκθεση την πραγματογνωμοσύνη, για την κατάσταση και την αξία του ασφαλιζομένου αντικειμένου, όπως και για τα αίτια που προκάλεσαν τη ζημία, αλλά και για την έκταση της ζημιάς.

Διακανονισμός ζημιών είναι όλες οι διαδικασίες, ενέργειες διαπραγματεύσεις και αποφάσεις, από τη στιγμή που θα συμβεί μία ζημία, μέχρι να κλείσει ο φάκελος της ζημιάς αυτής. Τα πρόσωπα που κάνουν αυτή την εργασία ονομάζονται «διακανονιστάι ζημιών» και είναι :

- Διακανονιστάι ζημιών του τμήματος αποζημιώσεως της ασφαλιστικής επιχείρησης.
- Εξουσιοδοτημένοι γι' αυτή την εργασία Πράκτορες.
- Ανεξάρτητα γραφεία διακανονισμού ζημιών, για μεγάλους ή εξειδικευμένους διακανονισμούς.
- Ανεξάρτητοι διακανονιστάι, για απομακρυσμένες περιοχές ή ειδικές περιπτώσεις.
- Το Γραφείο Διεθνούς Ασφάλισης, για ζημιές που προκαλούνται στην Ελλάδα, από αυτοκίνητα που έχουν χώρα συνήθους στάθμευσης το εξωτερικό, και έχουν πιστοποιητικό διεθνής ασφάλισης (πράσινη κάρτα).
- Το Επικουρικό Κεφάλαιο, για ζημιές που προκαλούνται από αυτοκίνητα των οποίων η ασφάλιση εμπίπτει στο επικουρικό κεφάλαιο.

Μετά την υποβολή της δήλωσης – αναγγελίας μιας ζημιάς και των πρώτων βασικών στοιχείων και δικαιολογητικών που υποβάλλονται, ο διακανονιστής θα πρέπει να μεριμνήσει και να αποφασίσει:

- Αν χρειάζεται συμπληρωματικά δικαιολογητικά, πραγματογνωμοσύνες ή διευρύνσεις της ζημιάς.
- Αν η ζημιά καλύπτεται από τη σύμβαση που υπάρχει.
- Η αποζημίωση να είναι δίκαιη και γρήγορη.
- Διευκολύνσεις και βοήθεια στον παθόντα.

Μετά τη διευθέτηση όλων των παραπάνω, ο διακανονιστής πρέπει ν'αποφασίσει τα εξής:

- Η ζημιά μπορεί να πληρωθεί.
- Η ζημιά δεν πρέπει να πληρωθεί.
- Η ζημιά μπορεί να πρέπει να πληρωθεί, αλλά αμφισβητείται το ύψος της αποζημίωσης.

Συμβιβαστικός Διακανονισμός Ζημιάς: Η πληρωμή της αποζημίωσης με αυτό τον τρόπο έχει σαν σκοπό να μην επιβαρυνθεί ο ασφαλιστής με περιττά έξοδα, τόκους, δικαστικές δαπάνες. Ζητούνται από τον ζημιωθέντα όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά και του καταβάλλεται η αποζημίωση. Διαπραγματευτικές συζητήσεις αποθαρρύνουν τον παθόντα, για δικαστική διεκδίκηση της αποζημίωσης.

Σε περίπτωση δύο ή περισσότερων ιδιοκτητών πρέπει να προσέλθουν όλοι για να υπογράψουν την εξοφλητική απόδειξη.

Σε περίπτωση είσπραξης από εξουσιοδοτημένο πρόσωπο, αυτή πρέπει να θεωρείται από την αστυνομία ή άλλη αρχή για το γνήσιο της υπογραφής.

Στην αποζημίωση ελέγχεται το ποσό για να μην υπερβεί την ασφαλιστική κάλυψη. Η έγκαιρη ενημέρωση των ασφαλισμένων, είναι σύμφωνη με τη δεοντολογία και τους βοηθά να λάβουν και αυτοί μέρος στην αποτίμηση του κινδύνου και τη συμφωνία αποζημίωσης.

Όταν υπάρχει διαφωνία, η υπόθεση ανατίθεται σε διαιτησία βάσει των όρων του συμβολαίου.

Για την κατοχύρωση των συμφερόντων του ασφαλισμένου, αρκετά συχνά η συνεννόηση επέρχεται μεταξύ των ασφαλιστών, ώστε να μην βρεθεί κάποιος στη δυσάρεστη θέση να επιδιώκει τη δικαίωση του δικαστικά.

Συμβιβαστικός Διακανονισμός μετά την έγερση αγωγής: Οι ζημιωθέντες, σε περιπτώσεις διαφωνίας ή καθυστέρησης της αποζημίωσης, εγείρουν αξιώσεις μέσω της δικαστικής οδού.

Αιτία για την έγερση αγωγής, αποτελεί συνήθως η κακή οργάνωση και η αδιαφορία των διακανονιστών της ασφαλιστικής εταιρίας.

Συχνά συναντάμε και τους από πεποίθηση ζημιωθέντες που εγείρουν αγωγές για λόγους κερδοσκοπίας. Σ' αυτές τις περιπτώσεις δυστυχώς ο ασφαλιστής βρίσκεται στη δυσάρεστη θέση να καταβάλλει μεγαλύτερη αποζημίωση από εκείνη του συμβιβαστικού διακανονισμού.

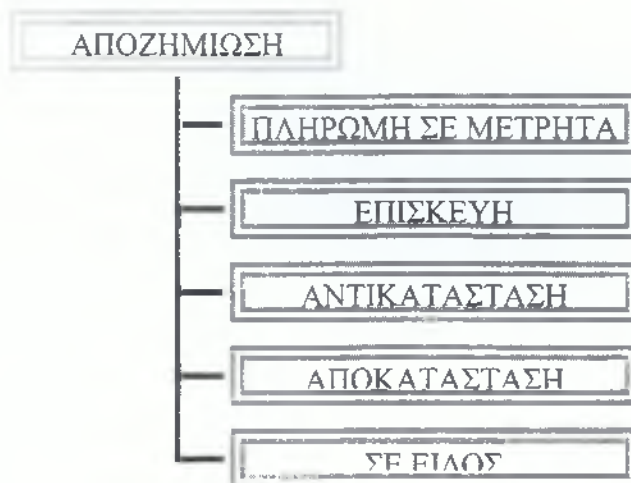
Όταν ο ασφαλιστής αντιμετωπίζει παράλογες αξιώσεις σε ποσά ή στον καθορισμό της ευθύνης, δεν πρέπει να υποχωρεί, αλλά να μεθοδεύει την αντίκρουση της αγωγής.

Όταν ο ασφαλιστής είναι βέβαιος ότι θα πληρώσει, καλό είναι να επιχειρείται συμβιβασμός και μετά την έγερση αγωγής. Άλλωστε, τα δικαστικά έξοδα είναι πολύ μεγαλύτερα, από των αρχικών απαιτήσεων. Πολλές υποθέσεις μπορούν να συμβιβασθούν με κατάλληλους χειρισμούς, ακόμα και στο δικαστικό διάδρομο πριν την εκδίκαση.

Αποζημίωση: Η αποζημίωση γίνεται μόνον όταν όλος ο φάκελος και ο διακανονισμός έχει ολοκληρωθεί με όλα τα απαραίτητα έγγραφα και δικαιολογητικά. Τότε είναι η στιγμή στην οποία ο ασφαλιστής (η επιχείρηση) θα δώσει στον ασφαλιζόμενο το ασφάλισμα που δικαιούται, βάση της ασφαλιστικής σύμβασης και αφού έχει συμβεί ο ασφαλιστικός κίνδυνος.

Ασφάλισμα είναι η παροχή στην οποία υποχρεούται ο ασφαλιστής όταν επέλθει το περιστατικό από το οποίο συμφωνήθηκε να εξαρτάται η υποχρέωσή του.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

ΕΞΑΙΡΕΤΕΟΙ ΚΑΤΑ ΝΟΜΟ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 5 του Ν. 2496/97, ο ασφαλιστής απαλλάσσεται της υποχρέωσης να καταβάλει αποζημίωση, αν η ζημιά οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια του ασφαλιζομένου ή του δικαιούχου ή των προσώπων που συνοικούν μαζί τους ή των νόμιμων αντιπροσώπων τους ή των εκπροσώπων τους ή των τρίτων, στους οποίους έχει ανατεθεί επαγγελματικά η φύλαξη του αντικειμένου της ασφάλισης.

Το περιεχόμενο της παραγράφου 5 του άρθρου 7 του παραπάνω νόμου έχει ως εξής:

Άρθρο 7

5. Ο ασφαλιστής απαλλάσσεται της υποχρέωσης προς ασφάλισμα, αν η επέλευση της ασφαλιστικής περίπτωσης οφείλεται, στη μεν ασφάλιση ζημιών, σε δόλο ή σε βαριά αμέλεια, στη δε ασφάλιση προσώπων, μόνο σε δόλο του λήπτη της ασφάλισης ή του ασφαλισμένου ή του δικαιούχου του ασφαλίματος ή των προσώπων που συνοικούν μαζί τους ή των νόμιμων αντιπροσώπων τους ή των εκπροσώπων τους ή των τρίτων στους οποίους έχει ανατεθεί επαγγελματικά η φύλαξη του αντικειμένου της ασφάλισης. Ο ασφαλιστής δικαιούται μόνο το δεδουλευμένο ασφάλιστρο.

Ειδικότερα στο άρθρο 13 του ίδιου νόμου στις ασφαλίσεις ζημιών, εξαιρούνται της κάλυψης, κίνδυνοι που προέρχονται από πολεμικά γεγονότα ή ενέργειες, εμφύλιο πόλεμο, στάση ή λαϊκές ταραχές. Ακόμα, εξαιρούνται της κάλυψης κίνδυνοι, που προέρχονται από φυσική απομείωση των ασφαλιζομένων αντικειμένων.

Το περιεχόμενο του άρθρου αυτού έχει ως εξής:

Άρθρο 13

Εξαιρέσεις της κάλυψης

1. Δεν παρέχεται ασφαλιστική κάλυψη στο μέτρο που η πραγματοποίηση του ασφαλιστικού κινδύνου προέρχεται από πολεμικά γεγονότα ή ενέργειες, εμφύλιο πόλεμο, στάση ή λαϊκές ταραχές.
2. Στην ασφάλιση πραγμάτων δεν παρέχεται ασφαλιστική κάλυψη, στο μέτρο που η πραγματοποίηση του ασφαλιστικού κινδύνου προέρχεται από φυσική απομείωση των πραγμάτων αυτών.
3. Με το ασφαλιστήριο μπορεί να συμφωνηθεί η διεύρυνση των εξαιρέσεων κάλυψης, εφόσον υπαγορεύεται από δικαιολογημένες τεχνικές ανάγκες του ασφαλιστή.

Τέλος δυνάμει του άρθρου 27, παρ. 2, του Ν. 2496/97, εξαιρούνται στις ασφαλίσεις προσώπων κίνδυνοι, που προέρχονται άμεσα από πολεμικά γεγονότα και ιοντίζουσες ακτινοβολίες. Επίσης στις ασφαλίσεις πραγμάτων δεν παρέχεται ασφαλιστική κάλυψη του κινδύνου φυσικής απομείωσης (φυσιολογική φθορά – απομείωση).

Το περιεχόμενο της παραγράφου 2 του άρθρου 27 του νόμου αυτού έχει ως εξής:

Άρθρο 27

2. Αν δεν έχει συμφωνηθεί κάτι άλλο, η ασφαλιστική κάλυψη δεν παρέχεται μόνο στο μέτρο που η πραγματοποίησή του ασφαλιστικού κινδύνου προέρχεται άμεσα από πολεμικά γεγονότα και ιοντίζουσες ακτινοβολίες.

Συνοψίζοντας, οι εξαιρετέοι σύμφωνα με το νόμο κίνδυνοι είναι αυτοί που προέρχονται ή προκαλούνται :

1. Από δόλο ή βαριά αμέλεια ασφαλιζομένων ή εκπροσώπων του κ.λ.π.
2. Από πολεμικά γεγονότα, εμφύλιο πόλεμο, στάση, λαϊκές ταραχές.
3. Από πυρηνική αντίδραση, πυρηνική ακτινοβολία, ραδιενεργή μόλυνση, ιοντίζουσες ακτινοβολίες κ.λ.π.

4. Από φυσική απομείωση – φθορά.

ΣΥΜΒΑΤΙΚΑ ΕΞΑΙΡΕΤΕΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Οι όροι που συμφωνούν τα μέρη και ισχύουν σε μία ή σε περισσότερες ασφαλιστικές συμβάσεις, όταν δεν παραβιάζουν κανόνες αναγκαστικού δικαίου, λέγονται όροι της ασφάλισης. Οι όροι αυτοί διακρίνονται σε ειδικούς και γενικούς.

Στο άρθρο 2, παρ. 4 του νόμου 2496/1997, προβλέπεται πως :

«Όταν η σύμβαση διέπεται από ειδικούς ή γενικούς ασφαλιστικούς όρους, ο ασφαλιστής οφείλει να μνημονεύσει τούτο στο τμήμα του ασφαλιστηρίου που αναγράφονται τα εξατομικευμένα στοιχεία της σύμβασης και να τους παραδώσει στον ασφαλισμένο μαζί με το ασφαλιστήριο.».

Μεταξύ των γενικών και ειδικών όρων μιας ασφαλιστικής σύμβασης συνήθως υπάρχουν και κάποιοι συμβατικά εξαιρετέοι κίνδυνοι. Αυτές οι συμβατικές εξαιρέσεις, χωρίζονται σε τρία είδη.

Πρώτο είδος είναι οι εξαιρέσεις, που βάση των γενικών όρων της σύμβασης εξαιρούνται και δεν είναι δυνατόν να καλυφθούν.

Δεύτερο είδος είναι οι εξαιρέσεις, που ενώ στους γενικούς όρους εξαιρούνται μπορούν να συμπεριληφθούν στην κάλυψη με ειδικούς όρους.

Τρίτο είδος είναι οι εξαιρέσεις, που με κάποιο επασφάλιστρο μπορούν να καλυφθούν.

Στη συνέχεια προκειμένου να αντιληφθούμε την έννοια του κινδύνου και τις διαδικασίες πρόληψης αυτού παραθέτουμε στη συνέχεια μια σχετική μελέτη σε μια επιχείρηση παραγωγής προϊόντων αρτοποιίας και ζαχαροπλαστικής.

5.1. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

1.1 Στοιχεία επιχείρησης:

1.1.1 Επωνυμία:

1.1.2 Κατηγορία επιχείρησης :

1.1.3 Ονοματεπώνυμο Εργοδότη:

1.1.4 Έδρα Επιχείρησης :

1.1.5 Εγκαταστάσεις επιχείρησης :

1.2 Δραστηριότητα της επιχείρησης:

Παραγωγή προϊόντων Αρτοποιίας και Ζαχαροπλαστικής

1.3 Έτος ίδρυσης της επιχείρησης με την σημερινή μορφή:

2001

1.4 Συνολικός αριθμός ετών παραγωγικής δραστηριότητας:

1.5 Αριθμός παραγωγικών τμημάτων (κύριων – βοηθητικών):

- Τμήμα παραγωγής ζύμης
- Τμήμα προστοφάς - φούρνου - θαλάμου ταχείας κατάψυξης
- Τμήμα συσκευαστηρίου
- Τμήμα Αποθήκης προϊόντων

1.6 Περιγραφή παραγωγικής διαδικασίας και τελικού προϊόντος

Παραλαβή α' υλών

Οι εισερχόμενες α' ύλες, αφού ελεγχθούν ως προς προδιαγεγραμμένες απαιτήσεις της εταιρίας τοποθετούνται στις 2 Αποθήκες α' υλών που διαθέτει η επιχείρηση. Η μία παρέχει συνθήκες φύλαξης διατηρημένων με ψύξη (συντήρηση) α' υλών, η δεύτερη (μη διακεκριμένος χώρος) βρίσκεται στο χώρο ψησίματος ψωμιού, οι συνθήκες φύλαξης της οποίας εξαρτώνται από τις εξωτερικές συνθήκες του περιβάλλοντος. Η τελευταία Δε αποτελεί και χώρο φύλαξης υλικών συσκευασίας.

Οργάνωση Παραγωγής

Η εταιρία καθημερινά εκδίδει πρόγραμμα παραγωγής σύμφωνα με το Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας.

Οι α' ύλες εισέρχονται σε κάδο του Ζυμωτήριου με αυτόματο σύστημα αναρρόφησης, πλην ορισμένων υλικών (μικρές ποσότητες π.χ. μαγιά) που εισάγονται στο κάδο από τον χειριστή του κάδου του ζυμωτηρίου.

Μετά την ολοκλήρωση της παραγωγής της ζύμης, ο κάδος, ο οποίος είναι τροχήλατος, σύρεται επί του δαπέδου και τοποθετείται σε ειδικό αυτόματο αναβατόριο, όπου και ανατρέπεται ο κάδος με το ζυμάρι, προκειμένου να πληρωθεί το Ζυγοκοπτικό, και αφού αφαιρεθούν τα προστατευτικά κάγκελα αυτού.

Το ζυγοκοπτικό είναι αυτόματο που βάση των ρυθμίσεων που έχει κάνει ο χειριστής, ζυγίζει και κόβει τα επιμέρους τεμάχια ζύμης, μεταφέροντας τα (διαμέσου τριβής – περιστρεφόμενος κύλινδρος) σε ένα περιστρεφόμενο κώνο για την διαμόρφωση (στρογγυλοποίηση) των τεμαχίων ζύμης.

Διαμέσου μεταφορικής ταινίας τα διαμορφωμένα τεμάχια ζύμης, εισάγονται στην πρόστοφα. Αυτή αποτελείται από ένα μηχανισμό κίνησης (όπως μεταφορική ταινία) πάνω στον οποίο έχουν προσαρμοστεί μικρά καλαθάκια, καθένα από τα οποία είναι πληρωμένο με διαμορφωμένο τεμάχιο ζύμης.

Κατόπιν διαμέσου μεταφορικών ταινιών και κυλίνδρων (ελέγχονται από control panel) το ζυμάρι διαμορφώνεται σε μορφή φραντζόλας.

Το τελικώς διαμορφωμένο σύμφωνα με τις προδιαγραφές της εταιρίας, τεμάχιο ζύμης εισέρχεται σε λαμαρίνες συγκεκριμένου σχήματος, προκειμένου στην συνέχεια με την βοήθεια χειριστή να πληρωθούν τα βαγόνια (καρότσια).

Τα καρότσια ανάλογα με τις απαιτήσεις του προγράμματος παραγωγής εισέρχονται είτε σε θάλαμο βαθιάς κατάψυξης, είτε σε προστόφα.

Τα καρότσια που θα τοποθετηθούν στην πρόστοφα κατόπιν παραμονής συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος (προδιαγραφές εταιρίας) απομακρύνονται σταδιακά συρόμενα και μεταφέρονται στους φούρνους ψησίματος (3 θάλαμοι), οι οποίοι χρησιμοποιούν ως καύσιμο υγραέριο.

Κατόπιν παραμονής συγκεκριμένου χρονικού (προδιαγραφές εταιρίας) τα βαγόνια σταδιακά απομακρύνονται από αυτούς με ειδικούς γάντζους και τοποθετούνται σε χώρο αναμονής και κρυώματος του ημιέτοιμου προϊόντος.

Σε κάθε περίπτωση είτε πρόκειται για ωμό κατεψυγμένο προϊόν, είτε για προψημένο κατεψυγμένο προϊόν τα βαγόνια στη συνέχεια εισέρχονται στο θάλαμο βαθιάς κατάψυξης προκειμένου να παραμείνουν συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (προδιαγραφές εταιρίας).

Τα βαγόνια με το κατεψυγμένο προϊόν εισέρχονται κατόπιν στο χώρο συσκευασίας, όπου ορισμένος αριθμός τεμαχίων (προδιαγραφές εταιρίας) τοποθετούνται σε χαρτοκιβώτια και αφού πληρωθεί η παλέτα μεταφοράς, με την γρήση παλετοφόρου μεταφέρονται και τοποθετούνται σε ράφια στην Αποθήκη κατάψυξης έτοιμου προϊόντος

Στην ίδια αποθήκη τοποθετούνται και έτοιμα εμπορεύσιμα προϊόντα που προέρχονται από προμήθεια. Τα προϊόντα αυτά μεταφέρονται και αποθηκεύονται με τον ίδιο τρόπο.

1.7 Γενική κάλυψη της επιχείρησης και των εργασιακών τμημάτων

1.8 Πρωτόκολλο συντήρησης των μηχανών και των εγκαταστάσεων

Στα πλαίσια του Συστήματος Διαχείρισης Ποιότητας της εταιρείας ISO9001/00 τηρείται διαδικασία «Συντήρησης Εξοπλισμού» που επικουρείται από σχετικά έντυπα:

E - 9.2.2 : Κατάλογος Εξοπλισμού Επιχείρησης

E - 9.2.1 : Καρτέλα Συντήρησης Εξοπλισμού

OE - 9.2.x : Οδηγίες Συντήρησης Εξοπλισμού

Υποδείγματα αυτών των εντύπων καθώς και της σχετικής διαδικασίας επισυνάπτονται στο Παράρτημα «B».

1.9 Χρησιμοποιούμενες πρώτες ύλες και χημικές ουσίες επεξεργασίας

Οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή μιγμάτων είναι οι εξής:

1. Αλεύρι :

T70%

TM

ολικής

Μαλακό ζαχαροπλαστικής

Super

Σίκαλης

Πολύσπορο

Καλαμποκιού

2. Βύνη

3. Σκόνη ξινή

4. Ξηρό προζύμι

5. Βελτιωτικό για άψητα προϊόντα

6. Βελτιωτικό για ψημένα

7. Μπεϊκιν πάουντερ

8. Μαγιά

9. Μαγιά για τσουρέκια

10. Αλάτι

11. Αυγό

12. Λάδι

13. Μαργαρίνη

14. Βούτυρο με βανιλίνη

15. Ζάχαρη

16. Γάλα σκόνη

17. Κακάο

18. Καρύδια

19. Σταφίδες

20. Άμυλο

21. Άρωμα πορτοκάλι

22. Μαστιχέλαιο

23. Μαχλέπι

24. Σουσάμι

25. Παπαρουνόσπορος (για πασπάλισμα)

1.10 Διάθεση αποβλήτων (στερεών, υγρών)

Τα μόνα απόβλητα που δημιουργούνται αφορούν :

- Τη σκόνη που προκαλείται κατά την εισαγωγή του αλευριού στο κάδου του ζυμωτηρίου το οποίο όμως συλλέγεται με σύστημα σακόφιλτρου στον χώρο της παραγωγής. Η σκόνη αυτή συγκεντρώνεται και ανακυκλώνεται σε ποσοστό 100% ανατροφοδοτώντας την ανάμιξη πρώτων υλών σε συγκεκριμένη αναλογία για κάθε συνταγή.
- Η σκόνη που δημιουργείται από την χρήση αλεύρων σε διάφορα σημεία της παραγωγής στο δάπεδο, η οποία καθημερινά συλλέγεται και απορρίπτεται.
- Απορριπτόμενα τεμάχια ζυμαριού συλλέγονται και στο τέλος της ημέρας απορρίπτονται σε ειδικό για αυτά, μισθωμένο κάδο (container)
- Απορριπτόμενα υλικά συσκευασίας συλλέγονται και στο τέλος της ημέρας απορρίπτονται σε ειδικό για αυτά, μισθωμένο κάδο (container)
- Απορριπτόμενα οργανικά και ανόργανα απόβλητα από την χρήση νιπτήρων και τουαλετών, καθώς επίσης προκύπτουν από την παραγωγή και καθαρισμό όλων των χώρων της εταιρίας συλλέγονται σε ειδικά διαμορφωμένο βόθρο.

1.11 Αριθμός εργαζομένων στην επιχείρηση

Άνδρες	7
Γυναίκες	5
Διοικητικοί Υπάλληλοι	2
Μαθητευόμενοι	
Ανήλικοι	
Άτομα με ειδικές ανάγκες	
Σύνολο	14

1.12 Μέση εργασιακή ηλικία των εργαζομένων: 1. 1 χρόνια

1.13 Μέση ηλικία των εργαζομένων:

1.14 Παρούσες ειδικότητες των εργαζομένων

- Τεχνολόγος τροφίμων
- Ανειδίκευτοι Εργάτες
- Υπάλληλος γραφείου

1.15 Βάρδιες εργασίας στην επιχείρηση:

Ανάλογα με το ημερήσιο πρόγραμμα παραγωγής για συγκεκριμένες θέσεις εργασίας η βάρδια ξεκινά αργότερα και ολοκληρώνεται επίσης αργότερα.

1.16 Αριθμός εργατικών ατυχημάτων, των πέντε τελευταίων χρόνων λειτουργίας της επιχείρησης:

	Αριθμός
Σύνολο ατυχημάτων:	0
Θανατηφόρα ατυχήματα	0
Πόσα δηλώθηκαν στον Ασφαλ. Φορέα	0
Πόσα δηλώθηκαν στην Επ. Εργασίας	0
Ατυχήματα που διερευνήθηκαν	0

1.17 Αριθμός Επαγγελματικών Ασθενειών τα δέκα τελευταίων χρόνων λειτουργίας της επιχείρησης:

Επαγγελματική Ασθένεια	Παραγωγικό Τμήμα	Αριθμός Περιστατικών	Αρ. δηλωθέντων περιστατικών
-	-	-	-
Σύνολο:			

1.18 Εκτίμηση των κινδύνων έκθεσης:

Α. Κίνδυνοι για την ασφάλεια	
▪ Κτιριακές δομές:	1. Δεν υπάρχουν κίνδυνοι
▪ Μηχανές:	1. Απουσία ηχητικού σήματος κινδύνου ενημέρωσης των εργαζομένων για την απομάκρυνσή τους από το κτίριο σε έκτακτη ανάγκη.

	2. Απουσία αυτόματου συστήματος διακοπής της λειτουργίας των μηχανών από την αφαίρεση των προστατευτικών κατά την είσοδο μελών του ανθρώπινου σώματος εσωτερικό των μηχανών κατά την λειτουργία τους.
• Ηλεκτρικές εγκαταστάσεις:	Δεν υπάρχει κίνδυνος, οι εγκαταστάσεις έχουν τοποθετηθεί από εξουσιοδοτημένη εταιρία εκτέλεσης ηλεκτρολογικών εργασιών.
• Πυρκαϊές – Εκρήξεις:	Δεν υπάρχει κίνδυνος <i>Τηρούνται μέτρα πυροπροστασίας σύμφωνα με την μελέτη πυρασφάλειας</i> <i>Έχει γίνει ανάρτηση σχετικής σήμανσης περί «Απαγορεύεται το κάπνισμα στους χώρους εργασίας»</i>
• Επικίνδυνες ουσίες:	Υγραέριο από διαρροή του κυκλώματος τροφοδοσίας των φούρνων, αντιμετωπίζεται από το σύστημα Ανίχνευση Εκρηκτικών μιγμάτων
B. Κίνδυνοι για την υγεία	
• Χημικοί παράγοντες	Εισπνοή υγραερίου από πιθανή διαρροή <i>Αντιμετωπίζεται με σύστημα Ανίχνευσης Εκρηκτικών μιγμάτων</i>
• Φυσικοί Παράγοντες	1. Σχετικός Θόρυβος προερχόμενος από το κομπρεσέρ του θαλάμου ταχείας κατάψυξης <i>Στο συγκεκριμένο χώρο οι εργαζόμενοι εισέρχονται σε διάφορα χρονικά διαστήματα και για λίγο χρονικό διάστημα, με συνέπεια η έκθεση τους σε θόρυβο σε δωρη βάση να είναι μικρή. Οι απαντήσεις του σχετικού ερωτηματολογίου του προσωπικού επαληθεύουν τις συγκεκριμένες επικρατούσες συνθήκες</i> 2. Χαμηλές και υψηλές θερμοκρασίες (μικροκλίμα περιβάλλοντος εργασίας) <i>Στο χώρο που βρίσκονται οι φούρνοι, προτείνεται να καταρτιστεί σχέδιο αντιμετώπισης της θερμικής καταπόνησης των εργαζομένων.</i> 3. Μειωμένη ικανότητα φωτισμού του χώρου, λόγω

	<p>επικάθιση σκόνης αλεύρου στις επιφάνειες των λαμπτήρι</p> <p><i>Προτείνεται να συνταχθεί ετήσιο πρόγραμμα καθαρισμού τ λαμπτήρων</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • Βιολογικοί Παράγοντες 	<p>1. Κίνδυνος από διάφορους αλλεργιόνους παράγονι (δερματικές παθήσεις και αλλεργικό άσμα) κ Βακτηρίδια και μύκητες που υπάρχουν ή αναπτύσσονται στο αλεύρι, καθώς επίσης από τρωκτικά και έντομα</p> <p><i>Αντιμετωπίζεται με την εφαρμογή προγράμματος μυοκτωνι και απεντόμωσης.</i></p> <p><i>Προτείνεται σε ετήσια βάση να πραγματοποιούνται Ιατρικές κ Βιοχημικές εξετάσεις σε όλους τους εργαζόμενους</i></p>
Γ. Εγκάρσιοι ή οργανωτικοί κίνδυνοι	
<ul style="list-style-type: none"> • Οργάνωση Εργασίας: 	Νυχτερινή εργασία (παρατεταμένα ωράρια)
<ul style="list-style-type: none"> • Ψυχολογικοί Παράγοντες: 	Κόπωση στρές
<ul style="list-style-type: none"> • Εργονομικοί Παράγοντες: 	<p>1. Ορθοστασία</p> <p>2. επίπονες στάσεις εργασίας</p> <p><i>οι εργαζόμενοι υποβάλλονται σε ολιγόλεπτα κυλιώμενο διαλλείματα ανάπαυσης</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • Αντίξοες συνθήκες εργασίας: 	

1.19 Ποσοτικός προσδιορισμός φυσικών, χημικών και βιολογικών παραγόντων:

-

1.20 Εκπαίδευση των εργαζόμενων σε θέματα Υγείας και Ασφάλειας:

Έγινε εκπαίδευση των εργαζόμενων επ' ευκαιρία:	Ναι	Όχι
α) της πρόσληψης	v	
β) μετάθεσης ή αλλαγής θέσης εργασίας	v	
γ) εισαγωγής ή αλλαγής εξοπλισμού εργασίας	v	
δ) Εισαγωγής νέας τεχνολογίας	v	
ε) Άλλη περίπτωση		

1.21 Ενημέρωση των εργαζόμενων για τους κινδύνους της παραγωγικής διαδικασίας:

Έγινε ενημέρωση των εργαζόμενων	Ναι	Όχι
α) κατ' άτομο		v
β) καθ' ομάδες	v	
γ) στο σύνολο των εργαζόμενων	v	
δ) με ανακοινώσεις	v	
ε) με άλλο τρόπο		

1.22 Άλλα θέματα

	Ναι	Όχι
α) έγιναν ασκήσεις διαφυγής και διάσωσης		v
β) έγιναν ασκήσεις πυρασφάλειας		v
γ) υπάρχει κατάλληλη υποδομή και διασυνδέσεις με αρμόδιες υπηρεσίες προκειμένου να αντιμετωπισθούν άμεσα θέματα πρώτων βοηθειών, επείγουσας ιατρικής περίθαλψης, διάσωσης και πυρασφάλειας;	v	
δ) έχουν ορισθεί εκπαιδευμένοι εργαζόμενοι, υπεύθυνοι για την εφαρμογή των μέτρων που αφορούν τις πρώτες βοήθειες, την πυρασφάλεια και την εκκένωση των χώρων;		v
ε) τηρείται ειδικό βιβλίο ατυχημάτων στο οποίο αναγράφονται τα αίτια και η περιγραφή του ατυχήματος;	v	
στ) τηρείται κατάλογος των εργατικών ατυχημάτων που είχαν ως συνέπεια για τον εργαζόμενο ανικανότητα εργασίας μεγαλύτερη των τριών ημερών;		v

1.23 Εκπρόσωπος των εργαζόμενων με ειδική αρμοδιότητα σε θέματα προστασίας της υγείας και ασφάλειας των εργαζόμενων

	Ναι	Όχι

Υπάρχουν εκλεγμένοι εκπρόσωποι των εργαζόμενων για θέματα Υγείας και Ασφάλειας		v
--	--	---

1.24 Σύνοψη των ελεγχόμενων & μη κινδύνων έκθεσης της επιχείρησης

Κατά την εκπόνηση της παρούσας μελέτης και την αυτοψία των χώρων του εργοστασίου κατά την διάρκεια της λειτουργίας του καθώς και από την αξιολόγηση των ερωτηματολογίων υποκειμενικής εκτίμησης των εργαζομένων για τις συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας του χώρου εργασίας τους (Παράρτημα «ΣΤ») προέκυψαν κάποιες παρατηρήσεις που αφορούσαν αδυναμίες ή ελλείψεις που εγκυμονούν κινδύνους για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζόμενων.

Συνοπτικά θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε αυτές τις αδυναμίες στα εξής σημεία:

Ορισμοί : - = έχουν ολοκληρωθεί

v = έχουν εντοπιστεί και εκρεμμούν οι ενέργειες αντιμετώπισής τους

α/α	Παρατηρήσεις	Εκρεμεί
1	Έλλειψη σήμανσης (πινακίδες) κινδύνου (σε ηλεκτρολογικούς πίνακες, σε μηχανήματα), πυρασφάλειας (ύπαρξη πυροσβεστήρων), χρήσης μέσω ατομικής προστασίας	-
2	Η άμεση ολοκλήρωση των Ηλεκτρολογικών εργασιών από τον προμηθευτή της εταιρίας θα βοηθήσει στην μείωση του αισθήματος της ακαταλληλότητας των εγκαταστάσεων μέσα σε μία εκρήξιμη ατμόσφαιρα (η σκόνη των αλεύρων θεωρείται εκρήξιμη)	v
3	Έλλειψη γραπτής διαδικασίας και παρελκόμενων οδηγιών σχετικά με την πυρασφάλεια και την αντιμετώπιση μιας κατάστασης έκτακτης ανάγκης από το προσωπικό	v
4	Αδυναμία απορρόφησης παραγόμενης σκόνης που παρουσίαζε μεγάλη διασπορά κατά την κατεργασία των ημιτέτοιμων προϊόντων ή που έπεφτε στο δάπεδο	-
5	Απουσία προστατευτικών καλυμμάτων σε εξοπλισμό	-

6	Απουσία φαρμακείου α' βοηθειών	-
7	Απουσία πόρτας με κλειδαριά για την αποτροπή της εισόδου μη εξουσιοδοτημένου προσωπικού στο χώρο του κεντρικού ηλεκτρολογικού πίνακα του εργοστασίου	-
8	Το σύστημα ανίχνευσης εκρηκτικών μιγμάτων δεν ήταν συνδεδεμένο με το σύστημα ελέγχου	-
9	Στο χώρο αποθήκης έτοιμου προϊόντων παρατηρείται ο σχηματισμός πάγου στο δάπεδο καθιστώντας το ολισθηρό	v
10	Ο διάδρομος εισόδου προσωπικού και επισκεπτών δεν έχει τον απαραίτητο φωτισμό	-
11	Στο τμήμα παραγωγής ζύμης χρησιμοποιούνται αυτοσχέδιες εξέδρες εποπτείας ελέγχου της λειτουργίας του εξοπλισμού	-
12	Δεν υπάρχει πρόγραμμα καθαρισμού και απολύμανσης των αποδυτηρίων και τουαλετών της εταιρίας	v
13	Μεταξύ των πορτών του θαλάμου ταχείας κατάψυξης και του δαπέδου, παρατηρούνται ατέλειες κατασκευαστικές με συνέπεια να το καθιστά επικίνδυνο για πιθανές πτώσεις των εργαζομένων	-
14	Δεν υπάρχουν διαθέσιμα Μέσα Ατομικής Προστασίας των εργαζομένων	-
15	Δεν υπάρχει μέσο αποτροπής μη εξουσιοδοτημένου προσωπικού να εισέρχεται στο χώρο αποθήκης (δεξαμενή) υγραερίου.	-
16	Κατά τις εργασίες συντήρησης και εξέλιξης των ηλεκτρολογικών εργασιών, δεν τηρούνται τα μέτρα ασφάλειας από τον προμηθευτή, όπως ορίζονται από τον νόμο	v
17	Στο τμήμα παραγωγής ζύμης, παρατηρείται να υπάρχει μεγάλη ποσότητα φυτικού ελαίου στο δάπεδο, δημιουργώντας το δάπεδο ολισθηρό για τους εργαζόμενους	-
18	Το χειριστήριο του ζυγοκοπτικού φέρει ηλεκτροφόρα καλώδια τα οποία δεν είναι μονωμένα και προστατευμένα από υγρασία και σκόνες	-
19	Παρατηρείται ότι το καλώδιο της ηλεκτρικής σκούπας πλυσίματος του δαπέδου είναι αρκετά μεγάλο με συνέπεια ο χειριστής του να απομακρύνεται αρκετά από το σημείο ρευματοληψίας με συνέπεια η γωνία καλωδίου ρευματοληψίας με το δάπεδο να είναι μεγάλη και ικανή να προκαλέσει πτώσεις των εργαζομένων που κινούνται στο ίδιο χώρο	-

20	Οι δολωματικοί σταθμοί (τρωκτικών και εντόμων), εντοπίζονται από σημάνσεις που είναι τοποθετημένες πλησίον των σημάνσεων πυρασφάλειας και εντοπισμού εξόδων κινδύνου, αυξάνοντας τις πιθανότητες να δημιουργηθεί σύγχυση από το προσωπικό σε περίπτωση κινδύνου.	v
21	Δεν έχουν ορισθεί σύμφωνα με τη μελέτη πυροπροστασίας Αρχηγός, υπαρχηγός πυροπροστασίας, καθώς επίσης και ομάδες πυροπροστασίας	v
22	Δεν έχει γίνει προγραμματισμός εκπαίδευσης πυροπροστασίας με εκπαιδευτή την πυροσβεστική υπηρεσία	v
23	Δεν έχει γίνει προγραμματισμός για περιοδικό έλεγχο καλής λειτουργίας του συστήματος ανίχνευσης εκρηκτικών μιγμάτων	v
24	Δεν έχουν αναρτηθεί οδηγίες ενεργειών της ομάδας πυροπροστασίας και από ποιούς απαρτίζεται συγκεκριμένες ομάδες	v
25	Το στόμιο του ενδοδαπέδιου σωλήνα προφύλαξης των καλωδίων τροφοδοσίας ρεύματος του εργοστασίου από τον πίνακα της ΔΕΗ, είναι εκτεθειμένο, με συνέπεια να υπάρχει κίνδυνος φθοράς από τρωκτικά και κατά συνέπεια να υπάρχει κίνδυνος ηλεκτροπληξίας.	v
26	Στο περίβολο χώρο υπάρχουν αναχώματα και λακούβες, λόγω εργασιών και διαμόρφωσης των εξωτερικών χώρων, χωρίς την κατάλληλη σήμανση για την αποφυγή πιθανών πτώσεων και πρόκλησης ατυχημάτων	v
27	Δεν έχει συνταχθεί σχέδιο αντιμετώπισης της θερμικής καταπόνησης των εργαζομένων (τμήμα φούρνου και τμήμα Αποθήκης προϊόντων)	v

5.2. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΣΕ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

A. Τμήμα παραγωγής ζύμης

2.1 Κτιριακά χαρακτηριστικά (επιφάνεια, χωρητικότητα, εμβαδόν και αριθμός παραθύρων, σχέση επιφάνειας/ανοιγμάτων κ.λ.π.)

Το συγκεκριμένο τμήμα εκτείνεται σ' ένα χώρο 172,38 τετραγωνικών μέτρων, σε ύψος 4,60 μέτρων από το δάπεδο. Ο χώρος είναι εσωτερικός, δεν διαθέτει

παράθυρα ώστε να δημιουργείται φυσικός φωτισμός, αλλά υπάρχει επαρκής τεχνητός φωτισμός μέσω λαμπών φθορισμού.

2.2 Παραγωγική διαδικασία του τμήματος και τελικό προϊόν

δες παράγραφο 1.6

2.3 Θέση του τμήματος στην παραγωγική ροή

Το συγκεκριμένο τμήμα είναι το πρώτο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας για την παραγωγή ζύμης. Μετά από αυτό το στάδιο ακολουθεί το στάδιο κοπής της ζύμης σε τεμάχια (Βλέπε Παράρτημα «Ε» Διάγραμμα ροής παραγωγικής διαδικασίας).

2.4 Χρησιμοποιούμενες πρώτες ύλες και χημικές ουσίες επεξεργασίας

2.5 Διάθεση αποβλήτων παραγωγής και δευτερογενών προϊόντων

Τυχόν απόβλητα από πρώτες ύλες που πέφτουν στο δάπεδο περισυλλέγονται και απομακρύνονται καθημερινά και μετά το τέλος της βάρδιας από εξουσιοδοτημένο προσωπικό. Παράλληλα η σκόνη αλευριού που προέρχεται κατά την πλήρωση του κάδου του ζυμωτηρίου συλλέγεται σε ειδικό σακόφιλτρο, η οποία δεσμευμένη ποσότητα, σε εβδομαδιαία βάση ανακυκλώνεται σε ποσοστό 100% ανατροφοδοτώντας την ανάμιξη α' υλών σε συγκεκριμένη αναλογία για κάθε συνταγή.

2.6 Χωροταξική διάταξη μηχανών και των επιφανειών εργασίας

2.7 Πρωτόκολλο συντήρησης των μηχανών και των εγκαταστάσεων

2.8 Αριθμός εργαζομένων στο τμήμα

2.9 Μέση εργασιακή ηλικία των εργαζομένων:

2.10 Μέση ηλικία των εργαζομένων:

2.11 Παρούσες ειδικότητες των εργαζομένων: Ανειδίκευτος εργάτης

2.12 Βάρδιες εργασίας στην επιχείρηση:

2.13 Αριθμός εργατικών ατυχημάτων, των πέντε τελευταίων χρόνων λειτουργίας της επιχείρησης:

	Αριθμός
Σύνολο ατυχημάτων:	0
Θανατηφόρα ατυχήματα	0
Πόσα δηλώθηκαν στον Ασφαλ. Φορέα	0
Πόσα δηλώθηκαν στην Επ. Εργασίας	0
Ατυχήματα που διερευνήθηκαν	0

2.14 Ακριβής περιγραφή της δυναμικής των ατυχημάτων

Δεν υπήρξαν ατυχήματα

2.15 Αριθμός Επαγγελματικών Ασθενειών των δέκα τελευταίων χρόνων λειτουργίας της επιχείρησης:

Καμία ασθένεια δεν έχει εκδηλωθεί τα τελευταία δέκα χρόνια λειτουργίας του τμήματος.

2.16 Κίνδυνοι για την ασφάλεια

Α. Κτιριακές δομές	
▪ Δάπεδα	Δεν υπάρχουν κίνδυνοι
▪ Ψευδοροφές	Δεν υπάρχουν κίνδυνοι
▪ Έξοδοι κινδύνου	Υπάρχει
▪ Φωτισμός κινδύνου	Υπάρχει

• Σκάλες	Δεν υπάρχουν
• Σήμανση κινδύνου	Υπάρχουν ειδικές πινακίδες σήμανσης κινδύνου (Υψηλή τάση, Παρουσία πυροσβεστήρων, χρήσης ατομικών μέσων προστασίας)
• Εμπόδια	Δεν υπάρχουν
• Σχέση επιφάνειας/ανοιγμάτων	Ικανοποιητική
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή όσον αφορά την σήμανση κινδύνου
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζομένων	Καμία παρατήρηση
B. Μηχανές	
• Μηχανή:	Αναμικτήρας (mixer) X 2
• Εγκατάσταση	
• Συντήρηση	Προγραμματισμένη
• Χρήση	πενθήμερη συνεχή χρήση
• Προστατευτικά μέσα	Γάντια, μάσκα, γυαλιά, σύστημα πλήσης οφθαλμών
• Σήμα Ασφαλείας CE	Δεν υπάρχει <i>Απουσία αυτόματου συστήματος διακοπής της λειτουργίας των μηχανών από την αφαίρεση των προστατευτικών ή κατά τη είσοδο μελών του ανθρώπινου σώματος στο εσωτερικό των μηχανών κατά την λειτουργία τους.</i>
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζομένων	Καμία παρατήρηση
• Μηχανή:	Ζυγοκοπτικό
• Εγκατάσταση	
• Συντήρηση	Προγραμματισμένη
• Χρήση	πενθήμερη συνεχή χρήση
• Προστατευτικά μέσα	Υπάρχουν σχάρες (προστατευτικά) στο σημείο συγκέντρωσης του ζυμαριού

	Έχει τοποθετηθεί σχετική σήμανση αποτροπής αφαίρεσης προστατευτιών Απουσία αυτόματου συστήματος διακοπής της λειτουργίας των μηχανών από την αφαίρεση των προστατευτικών ή κατά είσοδο μελών του ανθρώπινου σώματος στο εσωτερικό των μηχανών κατά την λειτουργία τους.
• Σήμα Ασφαλείας CE	Υπάρχει
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
• Μηχανή:	Κώνος & μεταφορική ταινία
• Εγκατάσταση	
• Συντήρηση	Προγραμματισμένη
• Χρήση	πενθήμερη συνεχή χρήση
• Προστατευτικά μέσα	<ol style="list-style-type: none"> 1. Για οποιοδήποτε λόγο απαιτηθεί ο χειριστής να επέμβει στο σύστημα κίνησης των εν λόγω μηχανών θα πρέπει να διακόπτει την λειτουργία τους 2. Ο χώρος (δάπεδο) γύρω από τον κώνο να καθαρίζεται τακτά χρονικά διαστήματα από τυχόν ποσότητες φυτικής ελαίου που χρησιμοποιείται για τη μείωση του συντελεστή τριβής του εσωτερικού του. 3. Τα προστατευτικά των μηχανών δεν αφαιρούνται κατά τη διάρκεια χρήσης των μηχανών.
• Σήμα Ασφαλείας CE	Δεν Υπάρχει στην ταινία μεταφοράς
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
• Μηχανή:	Προστόφα (καλαθάκια) & μεταφορική ταινία
• Εγκατάσταση	
• Συντήρηση	Προγραμματισμένη

• Χρήση	πενθήμερη συνεχή χρήση
• Προστατευτικά μέσα	Δεν εισέρχονται τα χέρια του χειριστή στην είσοδο πλήρω του κάθε καλαθιού με ζύμη, παρά μόνο εφόσον τεθεί εκ λειτουργίας ο μηχανισμός κίνησης. Το ίδιο ισχύει για μεταφορική ταινία της προστόφας <i>Απουσία αυτόματου συστήματος διακοπής της λειτουργίας των μηχανών από την αφαίρεση των προστατευτικών ή κατά είσοδο μελών του ανθρώπινου σώματος στο εσωτερικό των μηχανών κατά την λειτουργία τους.</i>
• Σήμα Ασφαλείας CE	Δεν υπάρχει
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
• Μηχανή:	Σύστημα απομάκρυνσης τεμαχίων ακατάλληλου μεγέθους
• Εγκατάσταση	
• Συντήρηση	Προγραμματισμένη
• Χρήση	πενθήμερη συνεχή χρήση
• Προστατευτικά μέσα	Κατά την λειτουργία του δεν πρέπει να βάζει ο εργαζόμενος τα χέρια του.
• Σήμα Ασφαλείας CE	Δεν Υπάρχει
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
• Μηχανή:	Διαμόρφωσης τεμαχισμένου, διαμορφωμένου και προστοφαρισμένου ζυμαριού
• Εγκατάσταση	
• Συντήρηση	Προγραμματισμένη
• Χρήση	πενθήμερη συνεχή χρήση
• Προστατευτικά μέσα	Ο μηχανισμός της συγκεκριμένης μηχανής είναι αυτόματος και οι ρυθμίσεις γίνονται από ένα ηλεκτρονικό πίνακα ελέγχου αφής (control panel).

	<p>Η λειτουργία του βασίζεται σε μία σειρά ταινιόδρομων : παίρνουν κίνηση από ανάλογα συστήματα μετάδοσης κίνησης (αλυσίδες, γρανάζια, κύλινδροι, μοτέρ και μειωτήρες). Το σύστημα χαρακτηρίζεται κλειστού τύπου και ειδικά προστατευτικά φύλλα ανοξειδωτής λαμαρίνας ή ανθεκτικού διαφανούς πλαστικού αποτρέπουν την πρόσβαση κατά την ώρα λειτουργίας.</p> <p><i>Έχει τοποθετηθεί σχετική σήμανση αποτροπής αφαίρεσης των προστατευτικών</i></p> <p><i>Απουσία αυτόματου συστήματος διακοπής της λειτουργίας των μηχανών από την αφαίρεση των προστατευτικών ή κατά την είσοδο μελών του ανθρώπινου σώματος στο εσωτερικό των μηχανών κατά την λειτουργία τους.</i></p>
• Σήμα Ασφαλείας CE	Υπάρχει στον πίνακα ελέγχου
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
• Μηχανή:	<p>Σύστημα φόρτωσης διαμορφωμένων τεμαχίων ζύμης σε βαγόνια (καρότσια)</p> <p>Αποτελεί το τελικό μέρος της προηγούμενης μηχανής</p>
• Εγκατάσταση	
• Συντήρηση	Προγραμματισμένη
• Χρήση	πενθήμερη συνεχή χρήση
• Προστατευτικά μέσα	<p>Οι χειριστές που ελέγχουν το ημιέτοιμο προϊόν και το διορθώνουν (χειροκίνητα) κατά την πτώση του σε ταψιά βρίσκονται πάνω σε ειδικά <u>διαμορφωμένες εξέδρες</u> με αντιολισθητική βάση .</p> <p>Ο χειριστής μετακίνησης βαγονιών φορά <u>ειδικά γάντια</u> για την αποφυγή τραυμαμάτων</p>
• Σήμα Ασφαλείας CE	Δεν Υπάρχει
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση

μενων	
Γ. Ηλεκτρικές εγκαταστάσεις	
• Εγκατάσταση:	Πίνακας λειτουργιών
• Χρήση	
• Καταλληλότητα	
• Συντήρηση	Προγραμματισμένη (δεν έχει ορισθεί)
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
Δ. Πυρκαϊές – Εκρήξεις	
• Υλικό – Ουσία:	Όλες οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή των προϊόντων. <i>Απαιτείται η συλλογή των δεδομένων ασφάλειας (safety data για όλες τις α' ύλες απ' τους προμηθευτές.</i>
• Κατάσταση:	Όλες οι πρώτες ύλες είναι συσκευασμένες και παλεταρισμένες. Δεν υπάρχουν τοξικές ή εκρηκτικές πρώτες ύλες.
• Χρήση:	Η χρήση τους γίνεται λαμβάνοντας όλα τα μέτρα ασφάλει από τον εργαζόμενο (γυαλιά, γάντια, μάσκα)
• Σύστημα πυρασφάλειας	Υπάρχουν πυροσβεστήρες ξηράς κόνεως και πυροσβεστικοί σταθμοί σε διάφορα σημεία που φαίνονται και στις κατόψε του Παραρτήματος «Γ»
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
Ε. Επικίνδυνες ουσίες	
• Διαβρωτικές	Δεν υπάρχουν
• Ερεθιστικές	Δεν υπάρχουν
• Καυστικές	Δεν υπάρχουν
• Εύφλεκτες	Δεν υπάρχουν
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση

μενων	
-------	--

2.17 Κίνδυνοι για την υγεία

A. Χημικοί παράγοντες	
• Σκόνες/ίνες:	Οι πιο πολλές πρώτες ύλες είναι σε μορφή σκονών
• Ίνες	Δεν υπάρχουν
• Καπνοί	Δεν υπάρχουν
• Ατμοί	Δεν υπάρχουν
• Αέρια	Δεν υπάρχουν
• Χημικές ουσίες	Δεν υπάρχουν
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή όσον αφορά τις απαιτήσεις της νομοθεσίας. Περιθώρ βελτίωσης της υπάρχουσας κατάστασης
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
B. Φυσικοί παράγοντες	
• Θόρυβος	Δεν υπάρχει
• Κραδασμοί	Δεν υπάρχουν
• Δονήσεις	Δεν υπάρχουν
• Ακτινοβολίες	Δεν υπάρχουν
• Φωτισμός	Επαρκής
• Μικροκλίμα	Προτείνεται οι συνθήκες μικροκλίματος να είναι πλήρως ελεγχόμενες και να διατηρείται σχετικό αρχείο μετρήσεων. Βάση νομοθεσίας οι συνθήκες πρέπει να είναι : <i>Σχετική υγρασία 45% - 65%</i> <i>Θερμοκρασία 18 - 22 °C</i>

	<i>Ανακύκλωση αέρα να μην υπερβαίνει το 30%</i>
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία Παρατήρηση
Γ. Βιολογικοί παράγοντες	
• Βακτηρίδια	Δεν υπάρχουν
• Μύκητες	Δεν υπάρχουν
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία Παρατήρηση

2.18 Ποσοτικός προσδιορισμός φυσικών, χημικών και βιολογικών παραγόντων:

δεν υπάρχει

Β. ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΤΟΦΑΣ - ΦΟΥΡΝΟΣ - ΤΟΥΝΕΛ

2.1 Κτιριακά χαρακτηριστικά (επιφάνεια, χωρητικότητα, εμβαδόν και αριθμός παραθύρων, σχέση επιφάνειας/ανοιγμάτων κ.λ.π.)

Το συγκεκριμένο τμήμα εκταίνεται σ' ένα χώρο 389,3 τετραγωνικών μέτρων. Στο ταβάνι (ύψους 5,50-6,80 μέτρων) υπάρχει επαρκής τεχνητός φωτισμός αλλά και μέσω σειρών από παράθυρα.

2.2 Παραγωγική διαδικασία του τμήματος και τελικό προϊόν

Παρατηρήσεις

- η θερμοκρασία λειτουργίας της προστόφας είναι : +25 έως + 28 °C
- η θερμοκρασία λειτουργίας του φούρνου είναι : +190 έως + 200 °C
- Η θερμοκρασία του συστήματος ψύξης του θαλάμου ταχείας κατάψυξης -40 έως - 45 °C

- η θερμοκρασία περιβάλλοντος χώρους σε πλήρη λειτουργία των προαναφερόμενων μηχανών περιλαμβάνοντας και το σύστημα ψύξης του θάλαμου ταχείας κατάψυξης είναι μπορεί κατά τους θερινούς μήνες να φτάσει και τους : +50 °C

2.3 Θέση του τμήματος στην παραγωγική ροή

Το συγκεκριμένο τμήμα είναι το δεύτερο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας (Βλέπε Παράρτημα «Ε» «Διάγραμμα ροής παραγωγικής διαδικασίας για την παραγωγή»).

2.4 Χρησιμοποιούμενες πρώτες ύλες και χημικές ουσίες επεξεργασίας

Νερό κατά το φούρνισμα, υπό μορφή ατμού

2.5 Διάθεση αποβλήτων παραγωγής και δευτερογενών προϊόντων

δεν υπάρχουν

2.6 Χωροταξική διάταξη μηχανών και των επιφανειών εργασίας

2.7 Πρωτόκολλο συντήρησης των μηχανών και των εγκαταστάσεων

δες παράγραφο 1.8

2.8 Αριθμός εργαζομένων στο τμήμα

2.9 Μέση εργασιακή ηλικία των εργαζομένων:

2.10 Μέση ηλικία των εργαζομένων:

2.11 Παρούσες ειδικότητες των εργαζομένων: Ανειδίκευτοι εργάτες

2.12 Βάρδιες εργασίας στην επιχείρηση:

2.13 Αριθμός εργατικών ατυχημάτων, των πέντε τελευταίων χρόνων λειτουργίας της επιχείρησης:

	Αριθμός
Σύνολο ατυχημάτων:	0
Θανατηφόρα ατυχήματα	0
Πόσα δηλώθηκαν στον Ασφαλ. Φορέα	0
Πόσα δηλώθηκαν στην Επ. Εργασίας	0
Ατυχήματα που διερευνήθηκαν	0

2.14 Ακριβής περιγραφή της δυναμικής των ατυχημάτων

2.15 Αριθμός Επαγγελματικών Ασθενειών τα δέκα τελευταίων χρόνων λειτουργίας της επιχείρησης:

Καμία ασθένεια δεν έχει εκδηλωθεί τα τελευταία δέκα χρόνια λειτουργίας του τμήματος.

2.16 Κίνδυνοι για την ασφάλεια

Α. Κτιριακές δομές	
• Δάπεδα	Βιομηχανικό δάπεδο
• Ψευδοροφές	Δεν υπάρχουν κίνδυνοι
• Έξοδοι κινδύνου	Κεντρική είσοδος εργοστασίου και είσοδος α' υλών
• Φωτισμός κινδύνου	Υπάρχει
• Σκάλες	Υπάρχει <i>χρήζει ανάγκης να τοποθετηθεί σχετική κουπαστή</i>
• Σήμανση κινδύνων	Υπάρχουν ειδικές πινακίδες σήμανσης κινδύνου (Υψηλή τάσης, υπόδειξης θερμών επιφανειών, συστήματο ενεργοποίησης συναγερμού, Παρουσίας πυροσβεστήρων

	χρήσης ατομικών μέσων προστασίας)
• Εμπόδια	Δεν υπάρχουν
• Σχέση επιφάνειας/ανοιγμάτων	Ικανοποιητική
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζομένων	Ικανοποιητική Σημειώνονται υψηλές θερμοκρασίες, ιδιαίτερα κατά τ θερινούς μήνες. <i>προτείνεται να καταρτιστεί σχέδιο αντιμετώπισης της θερμι καταπόνησης των εργαζομένων.</i>
B. Μηχανές	
• Μηχανή:	Προστόφα
• Εγκατάσταση	
• Συντήρηση	Προγραμματισμένη
• Χρήση	πενθήμερη συνεχή χρήση
• Προστατευτικά μέσα	1. Γάντια 2. Ειδικό γάντζο χειρισμού των θερμών βαγονιών 3. Γυαλιά
• Σήμα Ασφαλείας CE	Δεν υπάρχει
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζομένων	Ικανοποιητική
• Μηχανή:	Χαρακτική των φραντζολών
• Εγκατάσταση	
• Συντήρηση	Προγραμματισμένη
• Χρήση	πενθήμερη όχι συνεχή χρήση
• Προστατευτικά μέσα	1. Γάντια 2. Σχετική σήμανση αποτροπής εισόδου των χεριών τω εργαζομένων κατά την λειτουργία 3. Απαιτείται η διάθεση ειδικής φαλτσέτας στον χειριστή γι τον χειροκίνητο χάραγμα των προϊόντων
• Σήμα Ασφαλείας CE	Δεν υπάρχει

Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Ικανοποιητική
• Μηχανή:	Φούρνος
• Εγκατάσταση	
• Συντήρηση	Προγραμματισμένη
• Χρήση	1. πενθήμερη συνεχή χρήση, 2. θερμοκρασία λειτουργίας +190 έως + 200 °C
• Προστατευτικά μέσα	1. Γυαλιά 2. Γάντια CE 3. Ειδικοί γάντζοι χειρισμού των θερμών βαγονιών
• Σήμα Ασφαλείας CE	Υπάρχει
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Ικανοποιητική
• Μηχανή:	Θάλαμος ταχείας κατάψυξης (τούνελ)
• Εγκατάσταση	
• Συντήρηση	Προγραμματισμένη
• Χρήση	1. πενθήμερη συνεχή χρήση 2. θερμοκρασία λειτουργίας -40 έως - 45 °C
• Προστατευτικά μέσα	1. Γυαλιά 2. Γάντια CE
• Σήμα Ασφαλείας CE	Υπάρχει
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Ικανοποιητική
Γ. Ηλεκτρικές εγκαταστάσεις	
• Εγκατάσταση:	Πίνακες λειτουργιών, ύπαρξη ρελέ
• Χρήση	πενθήμερη συνεχή χρήση
• Καταλληλότητα	

• Συντήρηση	Προγραμματισμένη
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
Δ. Πυρκαϊές – Εκρήξεις	
• Υλικό – Ουσία:	Υγραέριο ως καύσιμο για τους φούρνους
• Κατάσταση:	
• Χρήση:	Η χρήση τους γίνεται λαμβάνοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα ασφαλείας από τον εργαζόμενο
• Σύστημα πυρασφάλειας	1. Υπάρχει σύστημα ανίχνευσης εκρηκτικών αερίων ταυτόχρονη διακοπή της παροχής σε περίπτωση κινδύνου 2. Υπάρχουν πυροσβεστήρες ξηράς κόνεως κ πυροσβεστικοί σταθμοί σε διάφορα σημεία που φαίνονται και στις κατόψεις του Παραρτήματος «Γ»
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή.
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
Ε. Επικίνδυνες ουσίες	
• Διαβρωτικές	Δεν υπάρχουν
• Ερεθιστικές	Δεν υπάρχουν
• Καυστικές	Δεν υπάρχουν
• Εύφλεκτες	Δεν υπάρχουν
– Χρήση	
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση

2.17 Κίνδυνοι για την υγεία

Α. Χημικοί παράγοντες	
• Σκόνη/ίνες:	Δεν υπάρχουν

• Ίνες αμιάντου	Δεν υπάρχουν
• Καπνοί	Δεν υπάρχουν
• Ατμοί	Δεν υπάρχουν
• Αέρια	Δεν υπάρχουν
• Χημικές ουσίες	Δεν υπάρχουν
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Ικανοποιητικά
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Ικανοποιητική
Β. Φυσικοί παράγοντες	
• Θόρυβος	Ελάχιστος
• Κραδασμοί	Δεν υπάρχουν
• Δονήσεις	Δεν υπάρχουν
• Ακτινοβολίες	Δεν υπάρχουν
• Μικροκλίμα (θερμοκρασία, σχετική υγρασία, ταχύτητα αέρα)	1. Θερμοκρασία περιβάλλοντος άνω των + 50 °C το θερινούς μήνες <i>Καλύτερος εξαερισμός του χώρου θα δημιουργούσε καλύτερη και ασφαλέστερες συνθήκες εργασίας για τους εργαζόμενους</i>
• Φωτισμός	Επαρκής
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
Γ. Βιολογικοί παράγοντες	
• Βακτηρίδια	Δεν υπάρχουν
• Μύκητες	Δεν υπάρχουν
• Ιοί	Δεν υπάρχουν
• Ρικέτσαι	Δεν υπάρχουν
• Πρωτόζωα	Δεν υπάρχουν
• Μετάζωα	Δεν υπάρχουν

Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση

2.18 Ποσοτικός προσδιορισμός φυσικών, χημικών και βιολογικών παραγόντων:

Γ. Τμήμα Συσκευασίας

2.1 Κτιριακά χαρακτηριστικά (επιφάνεια, χωρητικότητα, εμβαδόν και αριθμός παραθύρων, σχέση επιφάνειας/ανοιγμάτων κ.λ.π.)

Το συγκεκριμένο τμήμα εκτείνεται σ' ένα χώρο 52,7 τετραγωνικών μέτρων. Στην μία πλευρά του χώρου εργασίας υπάρχει πόρτα που γειτονεύει με το προηγούμενο τμήμα που δημιουργεί φυσικό φωτισμό ενώ στο ταβάνι (ύψους 3,02 μέτρων από το δάπεδο) υπάρχει επαρκής τεχνητός φωτισμός μέσω λαμπών φθορισμού.

2.2 Παραγωγική διαδικασία του τμήματος και τελικό προϊόν

2.3 Θέση του τμήματος στην παραγωγική ροή

είναι το τελευταίο τμήμα πριν την αποθήκευση του τελικού προϊόντος

2.4 Χρησιμοποιούμενες πρώτες ύλες και χημικές ουσίας επεξεργασίας

Στο στάδιο αυτό γίνεται χρήση :

- Χαρτοκιβωτίων
- Πλαστικής μεμβράνης προστασίας του προϊόντος στο χαρτοκιβώτιο
- Πλαστική μεμβράνη τυλίγματος των παλετοποιημένων χαρτοκιβωτίων ως μέσω αποφυγής μεταφοράς φορτίου κατά την μετακίνησή των παλετών

2.5 Διάθεση αποβλήτων παραγωγής και δευτερογενών προϊόντων

Τυχόν απόβλητα που δημιουργούνται κατά την συσκευασία είναι κυρίως μέρη ή τμήματα των προαναφερόμενων υλικών (δες παράγραφο 2.4) και απορριπτόμενα τελικά προϊόντα. Όλα απορρίπτονται στο ειδικό χώρο που βρίσκεται έξω από τις εγκαταστάσεις (container).

2.6 Χωροταξική διάταξη μηχανών και των επιφανειών εργασίας

2.7 Πρωτόκολλο συντήρησης των μηχανών και των εγκαταστάσεων

δεν υπάρχουν μηχανές

2.8 Αριθμός εργαζομένων στο τμήμα

2.9 Μέση εργασιακή ηλικία των εργαζομένων:

2.10 Μέση ηλικία των εργαζομένων:

2.11 Παρούσες ειδικότητες των εργαζομένων: Ανειδίκευτοι εργάτες

2.12 Βάρδιες εργασίας στην επιχείρηση:

2.13 Αριθμός εργατικών ατυχημάτων, των πέντε τελευταίων χρόνων λειτουργίας της επιχείρησης:

	Αριθμός
Σύνολο ατυχημάτων:	0
Θανατηφόρα ατυχήματα	0
Πόσα δηλώθηκαν στον Ασφαλ. Φορέα	0
Πόσα δηλώθηκαν στην Επ. Εργασίας	0
Ατυχήματα που διερευνήθηκαν	0

2.14 Ακριβής περιγραφή της δυναμικής των ατυχημάτων

2.15 Αριθμός Επαγγελματικών Ασθενειών τα δέκα τελευταίων χρόνων λειτουργίας της επιχείρησης:

Καμία ασθένεια δεν έχει εκδηλωθεί τα τελευταία δέκα χρόνια λειτουργίας του τμήματος.

2.16 Κίνδυνοι για την ασφάλεια

A. Κτιριακές δομές	
• Δάπεδα	Βιομηχανικό δάπεδο
• Ψευδοροφές	Δεν υπάρχουν
• Έξοδοι κινδύνου	Δύο εξοδοι
• Φωτισμός κινδύνου	Υπάρχει
• Σκάλες	Δεν υπάρχουν
• Σήμανση κινδύνου	Υπάρχουν ειδικές πινακίδες σήμανσης κινδύνου (Υψηλή τάση, Παρουσίας πυροσβεστήρων, χρήσης ατομικών μέσων προστασίας)
• Εμπόδια	Δεν υπάρχουν Υπάρχουν οι παλέτες με το τελικό προϊόν μετακινούνται με φορέα από το χώρο συσκευασίας στην αποθήκη (συντήρηση)
• Σχέση επιφάνειας/ανοιγμάτων	Ικανοποιητική
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	1. Γάντια για επαφή παγωμένων αντικειμένων 2. ΣΗΜΑΝΣΗ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΑΙΠΝΙΣΜΑΤΟΣ
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
B. Μηχανές	
• Μηχανή:	
• Εγκατάσταση	
• Συντήρηση	
• Χρήση	

• Προστατευτικά μέσα	
• Σήμα Ασφαλείας CE	
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	
Γ. Ηλεκτρικές εγκαταστάσεις	
• Εγκατάσταση:	Πίνακας λειτουργιών τούνελ κατάψυξης
• Χρήση	
• Καταλληλότητα	
• Συντήρηση	Προγραμματισμένη
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
Δ. Πυρκαϊές – Εκρήξεις	
• Υλικό – Ουσία:	Δεν χρησιμοποιούνται κάποιες ουσίες ή υλικά
• Κατάσταση:	
• Χρήση:	
• Σύστημα πυρασφάλειας	Υπάρχουν πυροσβεστήρες ξηράς κόνεως και πυροσβεστικοί σταθμοί σε διάφορα σημεία που φαίνονται και στις κατόψε του Παραρτήματος «Γ»
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
Ε. Επικίνδυνες ουσίες	
• Διαβρωτικές	Δεν υπάρχουν
• Ερεθιστικές	Δεν υπάρχουν
• Καυστικές	Δεν υπάρχουν
• Εύφλεκτες	Δεν υπάρχουν
- Χρήση	
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση

2.17 Κίνδυνοι για την υγεία

Α. Χημικοί παράγοντες	
• Σκόνες/ίνες:	Δεν υπάρχουν
• Ίνες αμιάντου	Δεν υπάρχουν
• Καπνοί	Δεν υπάρχουν
• Ατμοί	Δεν υπάρχουν
• Αέρια	Δεν υπάρχουν
• Χημικές ουσίες	Δεν υπάρχουν
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Ικανοποιητική
Β. Φυσικοί παράγοντες	
• Θόρυβος	Δεν υπάρχουν
• Κραδασμοί	Δεν υπάρχουν
• Δονήσεις	Ελάχιστες
• Ακτινοβολίες	Δεν υπάρχουν
• Μικροκλίμα (θερμοκρασία, σχετική υγρασία, ταχύτητα αέρα)	Προτείνεται οι συνθήκες μικροκλίματος να είναι πλήρως ελεγχόμενες και να διατηρείται σχετικό αρχείο μετρήσεων. Βάση νομοθεσίας οι συνθήκες πρέπει να είναι : <i>Σχετική υγρασία 45% - 65%</i> <i>Θερμοκρασία 18 - 22 °C</i> <i>Ανακύκλωση αέρα να μην υπερβαίνει το 30%</i>
• Φωτισμός	Επαρκής
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία Παρατήρηση
Γ. Βιολογικοί παράγοντες	
• Βακτηρίδια	Δεν υπάρχουν
• Μύκητες	Δεν υπάρχουν
• Ιοί	Δεν υπάρχουν

• Ρικέτσαι	Δεν υπάρχουν
• Πρωτόζωα	Δεν υπάρχουν
• Μετάζωα	Δεν υπάρχουν
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία Παρατήρηση

2.18 Ποσοτικός προσδιορισμός φυσικών, χημικών και βιολογικών παραγόντων:

-

Γ. Τμήμα Αποθήκης

2.1 Κτιριακά χαρακτηριστικά (επιφάνεια, χωρητικότητα, εμβαδόν και αριθμός παραθύρων, σχέση επιφάνειας/ανοιγμάτων κ.λ.π.)

Το συγκεκριμένο τμήμα εκτείνεται σ' ένα χώρο 365,5 τετραγωνικών μέτρων. Υπάρχει επαρκής τεχνητός φωτισμός μέσω λαμπών φθορισμού.

2.2 Παραγωγική διαδικασία του τμήματος και τελικό προϊόν

2.3 Θέση του τμήματος στην παραγωγική ροή

είναι το τελευταίο τμήμα

2.4 Χρησιμοποιούμενες πρώτες ύλες και χημικές ουσίες επεξεργασίας

Δεν χρησιμοποιούνται

2.6 Διάθεση αποβλήτων παραγωγής και δευτερογενών προϊόντων

Χαρτοκιβώτια και τεμάγια πλαστικών μεμβρανών. Όλα απορρίπτονται στο ειδικό χώρο που βρίσκεται έξω από τις εγκαταστάσεις (container).

2.6 Χωροταξική διάταξη μηχανών και των επιφανειών εργασίας

2.7 Πρωτόκολλο συντήρησης των μηχανών και των εγκαταστάσεων

2.8 Αριθμός εργαζομένων στο τμήμα

2.9 Μέση εργασιακή ηλικία των εργαζομένων:

2.10 Μέση ηλικία των εργαζομένων:

2.11 Παρούσες ειδικότητες των εργαζομένων: Ανειδίκευτοι εργάτες

2.12 Βάρδιες εργασίας στην επιχείρηση:

2.14 Αριθμός εργατικών ατυχημάτων, των πέντε τελευταίων χρόνων λειτουργίας της επιχείρησης:

	Αριθμός
Σύνολο ατυχημάτων:	0
Θανατηφόρα ατυχήματα	0
Πόσα δηλώθηκαν στον Ασφαλ. Φορέα	0
Πόσα δηλώθηκαν στην Επ. Εργασίας	0
Ατυχήματα που διερευνήθηκαν	0

2.14 Ακριβής περιγραφή της δυναμικής των ατυχημάτων

2.15 Αριθμός Επαγγελματικών Ασθενειών τα δέκα τελευταίων χρόνων λειτουργίας της επιχείρησης:

Καμία ασθένεια δεν έχει εκδηλωθεί τα τελευταία δέκα χρόνια λειτουργίας του τμήματος.

2.17 Κίνδυνοι για την ασφάλεια

A. Κτιριακές δομές	
• Δάπεδα	Βιομηχανικό δάπεδο
• Ψευδοροφές	Δεν υπάρχουν
• Έξοδοι κινδύνου	Δύο έξοδοι
• Φωτισμός κινδύνου	Υπάρχει
• Σκάλες	Δεν υπάρχουν
• Σήμανση κινδύνου	Υπάρχουν ειδικές πινακίδες σήμανσης κινδύνου, χρήσ ατομικών μέσων προστασίας και αποτροπής από πιθαν πτώσεις από τις ράμπες φόρτωσης.
• Εμπόδια	<ol style="list-style-type: none"> 1. Τα ράφια φύλαξης των προϊόντων τα οποία έχουν έντον πορτοκαλί χρώμα για την διάκρισή τους, αποφυγή πιθανών συγκρούσεων. 2. Παλέτες οι οποίες είναι τοποθετημένες σε συγκεκριμέν σημεία αποτελώντας ένα φυσικό κράσπεδο κο δημιουργώντας διαδρόμους.
• Σχέση επιφάνειας/ανοιγμάτων	Ικανοποιητική
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ολόσωμη φόρμα ψύχους 2. Γάντια με ένδειξη ψύχους CE 3. Γυαλιά προστασίας οφθαλμών 4. παπούτσια με αντιολισθητική σόλα και προστασία των δακτύλων από πτώση αντικειμένων
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζό-μένων	Καμία παρατήρηση

Β. Μηχανές	
• Μηχανή:	Παλετοφόρα X 3 ανυψωτικής ικανότητας = 2 τόνων Ανυψωτικό X 1, ανυψωτικής ικανότητας = 1. 250 kgr ύψους 2,9 μέτρων
• Εγκατάσταση	
• Συντήρηση	Είναι προγραμματισμένη
• Χρήση	
• Προστατευτικά μέσα	
• Σήμα Ασφαλείας CE	Υπάρχει
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	
Γ. Ηλεκτρικές εγκαταστάσεις	
• Εγκατάσταση:	Πίνακας λειτουργιών
• Χρήση	
• Καταλληλότητα	
• Συντήρηση	Προγραμματισμένη
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
Δ. Πυρκαϊές – Εκρήξεις	
• Υλικό – Ουσία:	Δεν χρησιμοποιούνται κάποιες ουσίες ή υλικά
• Κατάσταση:	
• Χρήση:	
• Σύστημα πυρασφάλειας	Σύμφωνα με τη μελέτη πυροπροστασίας
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση
Ε. Επικίνδυνες ουσίες	
• Διαβρωτικές	Δεν υπάρχουν
• Ερεθιστικές	Δεν υπάρχουν
• Καυστικές	Δεν υπάρχουν

• Εύφλεκτες	Δεν υπάρχουν
- Χρήση	
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία παρατήρηση

2.17 Κίνδυνοι για την υγεία

A. Χημικοί παράγοντες	
• Σκόνη/ίνες:	Δεν υπάρχουν
• Ίνες αμιάντου	Δεν υπάρχουν
• Καπνοί	Δεν υπάρχουν
• Ατμοί	Δεν υπάρχουν
• Αέρια	Δεν υπάρχουν
• Χημικές ουσίες	Δεν υπάρχουν
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Ικανοποιητική
B. Φυσικοί παράγοντες	
• Θόρυβος	Ελάχιστος
• Κραδασμοί	Δεν υπάρχουν
• Δονήσεις	Δεν υπάρχουν
• Ακτινοβολίες	Δεν υπάρχουν
• Μικροκλίμα (θερμοκρασία, σχετική υγρασία, ταχύτητα αέρα)	Χαμηλή θερμοκρασία <i>Αντιμετωπίζεται με τα προαναφερόμενα ΜΑΠ</i>
• Φωτισμός	Επαρκής <i>Προτείνεται καλύτερος φωτισμός του χώρου</i>

Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία Παρατήρηση
Γ. Βιολογικοί παράγοντες	
• Βακτηρίδια	Δεν υπάρχουν
• Μύκητες	Δεν υπάρχουν
• Ιοί	Δεν υπάρχουν
• Ρικέτσιαι	Δεν υπάρχουν
• Πρωτόζωα	Δεν υπάρχουν
• Μετάζωα	Δεν υπάρχουν
Ισχύοντα μέτρα ασφάλειας	Επαρκή
Υποκειμενική εκτίμηση εργαζόμενων	Καμία Παρατήρηση

2.18 Ποσοτικός προσδιορισμός φυσικών, χημικών και βιολογικών παραγόντων:

5.3. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

3.1 Κίνδυνοι για την ασφάλεια

α1. Μη ελεγχόμενοι ή εναπομείναντες κίνδυνοι

(αποτελεί συμπλήρωμα του πίνακα Ι της παραγράφου 1.24)

Κτιριακές δομές	Μηχανές	Ηλεκτρικές εγκατ/σεις	Πυρκαϊές-Εκρήξεις	Επικίνδυνες ουσίες
1. Στο χώρο αποθήκης έτοιμου προϊόντων παρατηρείται ο σχηματισμός	1. Χαμηλές και υψηλές θερμοκρασίες (μικροκλίμα περιβάλλοντος εργασίας)	Δεν υπάρχει κίνδυνος	Δεν υπάρχει κίνδυνος	Δεν υπάρχουν

πάγου στο δάπεδο καθιστώντας το ολισθηρό				
	2. Απουσία ηχητικού σήματος κινδύνου ενημέρωσης των εργαζομένων για την απομάκρυνσή τους από το κτίριο σε έκτακτη ανάγκη.			
	3. Απουσία αυτόματου συστήματος διακοπής της λειτουργίας των μηχανών από την αφαίρεση των προστατευτικών ή κατά την είσοδο μελών του ανθρώπινου σώματος στο εσωτερικό των μηχανών κατά την λειτουργία τους			

α2. Όλες οι παρατηρήσεις που έχουν προκύψει από τον τεχνικό ασφαλείας και που βρίσκονται σε εκκρεμότητα σύμφωνα με την παράγραφο 1.24, καθώς επίσης οποιεσδήποτε αναφορές έχουν προκύψει κατά την εκπόνηση της μελέτης και εμφανίζονται με *πλάγια γραφή* στις αριστερές στήλες των αναφορών ανά παραγωγικό στάδιο.

β. Μέτρα ασφαλείας που πρέπει να εφαρμοστούν

Κτιριακές δομές	Μηχανές	Ηλεκτρικές εγκατ/σεις	Πυρκαϊές- Εκρήξεις	Επικίνδυνες ουσίες
-----------------	---------	--------------------------	-----------------------	-----------------------

<p>I. στον υπεύθυνο διαχείρισης της αποθήκης και στους εργαζόμενους που κινούνται εντός της αποθήκης προϊόντων διατίθενται ΜΑΠ</p> <ul style="list-style-type: none"> - γυαλιά - γάντια - ολόσωμη φόρμα - μπότες 	<p>1. Στο χώρο που βρίσκονται οι φούρνοι, προτείνεται να καταρτιστεί σχέδιο αντιμετώπισης της θερμικής καταπόνησης των εργαζομένων.</p>			
	<p>2. Να τοποθετηθεί σχετικό σύστημα ειδοποίησης των εργαζομένων για την εκκένωση του εργοστασίου φωτεινό και ηχητικό, υπερκαλύπτοντας το σχετικό θόρυβο που δημιουργείται κατά τις εργασίες.</p>	<p>Έλεγχος αποτελεσματικής λειτουργίας όλων των ρελέ που υπάρχουν στο χώρο του εργοστασίου</p>		
	<p>3. να τοποθετηθούν σχετικά συστήματα on/off της λειτουργίας των μηχανών σε συνεργασία με τους κατασκευαστές των εν λόγω μηχανημάτων</p>			

γ. Εκπαίδευση και ενημέρωση των εργαζόμενων σε θέματα υγείας και ασφάλειας

Έλαβε χώρα εκπαίδευση και ενημέρωση των εργαζομένων σχετικά με τους υφιστάμενους κινδύνους για την υγιεινή και ασφάλεια τους καθώς επίσης και για την σωστή χρήση των μέσων ατομικής προστασίας και την χρησιμότητά τους.

δ. Σχέδιο περιοδικής επανεκτίμησης του επαγγελματικού κινδύνου, σε σχέση με τις οποιεσδήποτε αλλαγές στην οργάνωση της εργασίας και στην παραγωγική διαδικασία

Οποτεδήποτε πραγματοποιούνται αλλαγές στην οργάνωση της εργασίας ή στην Παραγωγική διαδικασία, γίνεται επανεκτίμηση του επαγγελματικού κινδύνου από τον Διευθυντή Εργοστασίου και τον Υπεύθυνο Ποιότητας. Επίσης περιοδικά γίνεται επανεκτίμηση του επαγγελματικού κινδύνου ή έρευνα στους κόλπους των εργαζόμενων για εντοπισμό κινδύνων που έχουν αμεληθεί.

ε. Σχέδιο αξιολόγησης της εφαρμογής του προγράμματος επέμβασης

Ο Διευθυντής Εργοστασίου και ο Υπεύθυνος Ποιότητας είναι υπεύθυνοι για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του προγράμματος επέμβασης και την σχετική ενημέρωση της διοίκησης.

στ. Σύστημα διαχείρισης των εγγράφων και δεδομένων

Προτείνεται η επιχείρηση να διαχειρίζεται προβλήματα, παρατηρήσεις, αποφάσεις, καθώς επίσης οτιδήποτε που προκύπτουν από την εφαρμογή των δ και ε, καθώς επίσης και των παρατηρήσεων που εντοπίζονται από τον Τεχνικό Ασφαλείας, των Διευθυντή εργοστασίου, όπως και από τις Αρμόδιες Κρατικές Υπηρεσίες, σύμφωνα με την διαδικασία ΕΔΠ 4.14, περί προληπτικών & Διορθωτικών ενεργειών που εφαρμόζει σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ISO9001/00. Παράρτημα «Η»

3.2 Κίνδυνοι για την υγεία

α. Μη ελεγχόμενοι ή εναπομείναντες κίνδυνοι

Χημικοί παράγοντες	Φυσικοί παράγοντες	Βιολογικοί παράγοντες
		Βακτηρίδια - Μύκητες

β. Μέτρα ασφάλειας που πρέπει να εφαρμοστούν

Χημικοί παράγοντες	Φυσικοί παράγοντες	Βιολογικοί παράγοντες
Να συγκεντρωθούν τα δεδομένα ασφαλείας (safety data) των α' υλών που χρησιμοποιούνται για την επαλήθευση του βαθμού επικινδυνότητας των εν λόγω υλικών.	Οι υψηλές θερμοκρασίες στους χώρους του φούρνου και της προστόφας μπορούν να αντιμετωπιστούν με την τοποθέτηση συστήματος εξαερισμού.	Σε ετήσια βάση όλοι εργαζόμενοι πρέπει υποβάλλονται σε εξετάσεις Ιατρικές και βιοχημικές

Συμπεράσματα

Η παρουσίαση της ασφάλισης μέσα από μια εκτενή ιστορική διαδρομή, αλλά συνάμα όχι κουραστική για τον αναγνώστη, μας δείχνει ότι η ασφάλιση ήταν αναγκαία από τα τέλη του 17^{ου} αιώνα περίπου μέχρι και τις μέρες μας καθώς με την εξέλιξη τόσο της ασφαλιστικής επιστήμης όσο και την εξέλιξη της ασφαλιστικής “τεχνολογίας” έχουν αποφευχθεί κίνδυνοι οι οποίοι εάν δεν είχαν προβλεφθεί μέσα από την ασφάλιση τους θα είχαν δυσμενή αποτελέσματα ακόμη και για ολόκληρες τις οικονομίες πολλών κρατών. Στη συνέχεια ακολουθεί η Ένωση ασφαλιστικών εταιριών Ελλάδος καθώς και η ακριβή σύσταση της, η πορεία της εδώ και 90 χρόνια περίπου καθώς και τα αποτελέσματα αυτής.

Στη συνέχεια της εργασίας μας μετά την ιστορική επισκόπηση προσπαθούμε να δώσουμε την έννοια του κινδύνου για να γίνει όσο πιο κατανοητό στον αναγνώστη, μετέπειτα ακολουθεί εκτενή αναφορά στις βασικές διακρίσεις των κινδύνων καθώς και υποκατηγορίες αυτών. Τέλος, σκοπός της εργασίας δεν ήταν

μόνο η παρουσίαση της ασφάλισης και γενικότερα ο κίνδυνος και οι διακρίσεις του, αλλά η παρουσίαση πραγματικής διαχείρισης κινδύνου σε πραγματικές συνθήκες, σε κανονικούς ρυθμούς ζωής, με καθημερινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις για αυτό σας παραθέσαμε μια μελέτη επαγγελματικού κινδύνου μιας πραγματικής επιχείρησης αρτοποιίας και ζαχαροπλαστικής.

Στην Ελλάδα η διαχείριση κινδύνου και γενικώς η διοίκηση κινδύνου δεν είναι και τόσο ανεπτυγμένη μορφή με αποτέλεσμα πολλές εταιρίες να οδηγούνται είτε σε δανεισμό μετά από μια έλευση ενός κινδύνου, ο οποίος δεν είχε προβλεφθεί, είτε σε πώληση της εταιρίας είτε σε συγχώνευση με άλλη ομοειδής εταιρία είτε σε εκκαθάριση αυτής, η οποία όμως εκκαθάριση θα μπορούσε να είχε αντιμετωπιστεί. Για την καλύτερη κατανόηση των παραπάνω ας αναλογιστούμε ότι μια από τις μεγαλύτερες τράπεζες στον ελληνικό χώρο δεν έχει οργανωμένο σύστημα διαχείρισης κινδύνου, όπου τα υποκαταστήματα αυτής είναι πολυάριθμα, και οι εργαζόμενοι χιλιάδες, αναφερόμαστε φυσικά στην ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ. Μια εταιρία με τεράστια κίνηση κεφαλαίων, με πολυάριθμους πελάτες, με πάρα πολλούς προμηθευτές, με “όγκο” που κατέχουν λίγες επιχειρήσεις στην Ελλάδα και τόσα σημεία πώλησης στον ελλαδικό χώρο να μην έχει ένα σύστημα διαχείρισης κινδύνου. Σκεφτείτε λοιπόν σε τι κινδύνους εκτίθεται μια τέτοια εταιρία... που “δεν” έχει ανάγκη διαχείρισης κινδύνου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Σημειώσεις ΟΜΙΛΟΣ ΑΣΠΙΣ Διεύθυνση Εκπαίδευσης

Βιβλίο Η Ασφάλιση Ευθύνης Χατζηνικολάου-Αγγελίδου Εκδοτικός
Οίκος Σάκκουλα Θεσσαλονίκη 1986

Σημειώσεις μαθήματος Διοίκησης Κινδύνου Κάβουρας Σάββας

Βιβλίο Ελληνική και Ευρωπαϊκή Νομοθεσία Ιδιωτικής Ασφάλισης,
Ένωση Ασφαλιστικών Εταιριών Ελλάδος, Αθήνα 1994

Σημειώσεις Research Development Application(Σύμβουλοι
επιχειρήσεων) Τσέκος Β.Παναγιώτης

www.mentor-s.a.com ΜΕΝΤΩΡ Α.Ε.

www.unofmacedonia.gr ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΟΙ ΟΡΟΙ

Υποκειμενικός κίνδυνος	Subjective Risk
Αντικειμενικός κίνδυνος	Objective Risk
Κερδοσκοπικός κίνδυνος	Speculative Risk
Άμεση απώλεια	Direct loss
Έμμεση ή παρεπόμενη απώλεια loss	Indirect or consequential
Στατικός κίνδυνος	Static risk
Δυναμικός κίνδυνος	Dynamic risk
Γενικευμένος κίνδυνος	Funtamental Risk
Ειδικευμένος κίνδυνος	Particular Risk
Έκθεση πραγματογνωμοσύνης	Survey report
Πραγματογνωμοσύνη	Survey
Ασφάλιση	Insurance
Ανάληψη ασφάλισης	Underwriting
Ενεργητική κράτηση κινδύνου	Active risk retention
Παθητική κράτηση κινδύνου	Passive risk retention
Αποφυγή κινδύνου	Risk avoidance
Διαχείριση κινδύνων	Risk management
Αντικατάσταση	Replacement
Ειδικός κίνδυνος	Particular Risk
Καθαρός κίνδυνος	Pyre Risk
Χερσαίος κίνδυνος	Land Risk
Θαλάσσιος κίνδυνος	Perils of the sea
Αποζημίωση	Compensation

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Βλ	Βλέπε
Σελ.	Σελίδα
κ.ο.κ.	και ούτω καθ'εξής
κ.α.	και άλλα
κ.λ.π.	και, λοιπά
λ.χ.	λόγου χάρη
κ.α.	και άλλα
Ε.Ν.	εμπορικός νόμος